

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Kielce, dnia 31 grudnia 2025 r.

Poz. 4569

UCHWAŁA NR XXIV/160/2025 RADY MIEJSKIEJ W KLIMONTOWIE

z dnia 30 grudnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Klimontów na lata 2025 - 2028"

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 1153 z późn. zm.), art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292 z późn. zm.) po uzyskaniu opinii Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Rada Miejska w Klimontowie uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Klimontów na lata 2025 - 2028" w brzmieniu jak załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Traci moc uchwała Nr XXXVII/26/2021 Rady Miejskiej w Klimontowie z dnia 29 września 2021 r. w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Klimontów na lata 2021 - 2024".

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Klimontów.

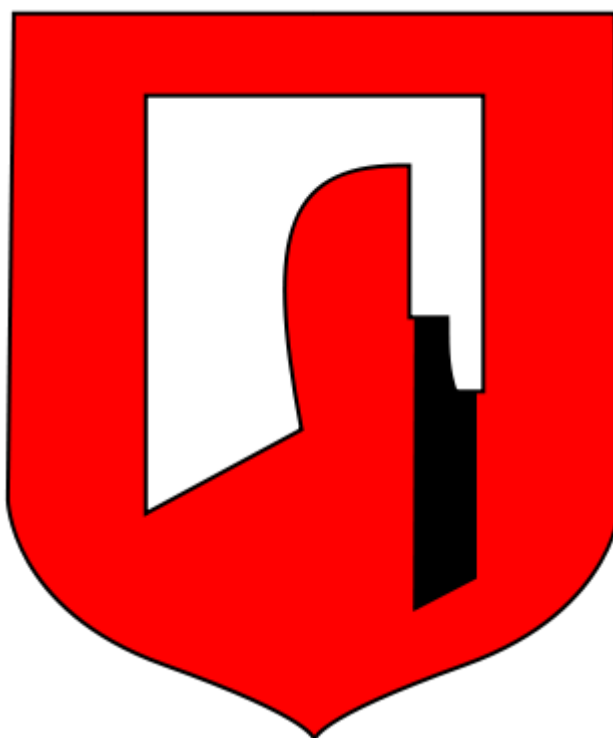
§ 4. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Robert Orłowski

**Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Klimontów
na lata 2025 – 2028**

Opracowanie: Tomasz Giecewicz
Labrys Urszula Jedynak

Klimontów 2025

Spis treści:

1. Wstęp	s. 3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	s. 3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	s. 4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 10
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	s. 10
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	s. 12
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 19
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	s. 19
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	s. 21
Położenie, podziały administracyjne i zarys historii obszaru gminy	s. 21
Charakterystyka krajobrazu kulturowego i zasobów dziedzictwa	s. 26
Zabytki archeologiczne	s. 29
Dziedzictwo niematerialne	s. 30
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	s. 32
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	s. 35
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	s. 36
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	s. 37
7. Priorytety i kierunki działania w ramach GPOnZ	s. 42
8. Instrumentarium realizacji GPOnZ	s. 44
9. Zasady oceny realizacji GPOnZ	s. 45
10. Źródła finansowania GPOnZ	s. 46
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	s. 55
12. Podsumowanie	s. 56
13. Bibliografia	s. 57

1. Wstęp

Gminny Program Opieki nad Zabytkami (GPOnZ) jest dokumentem strategicznym, pełniącym funkcję podstawowych wytycznych do zarządzania dziedzictwem kulturowym na poziomie lokalnym. Jest to element wspierający politykę administracyjną w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania działań w dziedzinie ochrony zabytków oraz popularyzacji i promocji dziedzictwa kulturowego.

Bazuje on na identyfikacji dziedzictwa w granicach administracyjnych miasta i gminy Klimontów wykonanej w ramach Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ), ale uwzględnia również dziedzictwo niematerialne oraz analizę zachowanego krajobrazu kulturowego. Dokument ten uwzględnia zmiany zaistniałe na przestrzeni minionych czterech lat w obowiązującym prawie dotyczącym zagadnień związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, a także wprowadza uaktualnienia w stosunku do istniejącego stanu zabytków zlokalizowanych na terenie gminy w okresie realizacji poprzedniego programu (2021-2024). GPOnZ odnosi się zarówno do ponadlokalnych celów opieki nad zabytkami, a także do lokalnych strategii rozwojowych gminy. Przygotowany program bazuje na zasobach własnych gminy, ale również na zabytkach, które stanowią własność innych podmiotów znajdujących się na terenie gminy.

Utworzenie gminnego programu ma na celu nie tylko zahamowanie procesów degradacji zabytków, ale także wyznaczanie kierunków działania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, ochrony krajobrazu kulturowego, upowszechniania i promowania dziedzictwa gminy. GPOnZ ma również za zadanie zwiększyć wiedzę mieszkańców o lokalnych zabytkach i tradycjach, a także zwrócić uwagę na potrzebę ich zachowania dla kolejnych pokoleń. Może on w ten sposób wpływać na zwiększenie potencjału gminy poprzez integrację społeczności lokalnej wokół problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami po uzyskaniu pozytywnej opinii Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz przyjęciu go uchwałą Rady Miasta i Gminy Klimontów będzie stanowił „platformę” do współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków, a Świętokrzyskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Kielcach, Delegatura w Sandomierzu.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Podstawę prawną opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami stanowi Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z jej najnowszymi zmianami (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), która mówi o obowiązku sporządzania programu opieki nad zabytkami na okres czterech lat przez samorzady wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy wyznacza cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami. Są to:

- 1) (uchylony)
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Powyższa ustawa (również w art. 87) nakłada na samorząd następujące obowiązki i uprawnienia:

- uzyskanie opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dla opracowanego programu przed przyjęciem przez radę gminy (ust. 3),
- publikację w dzienniku urzędowym województwa (ust. 4),
- sporządzenie (co 2 lata) przez zarząd gminy sprawozdania z realizacji programu w okresie dwuletnim i przedstawienie go radzie gminy (ust. 5).

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Ochronę dziedzictwa kulturowego oraz opiekę nad zabytkami w Polsce podnosi przede wszystkim Konstytucja, która nakłada na państwo i obywateli obowiązek ochrony zabytków, a w szczególności:

- art. 5 określa dziedzictwo narodowe jako wartość strzeżoną przez państwo polskie,
- art. 6 ust. 1 mówi, że Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju,
- art. 86 stanowi, że każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie pogorszenie.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1292). Ustawa nakłada na organy samorządowe i właściciele zabytków następujące obowiązki:

- art. 4 Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
 - 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
 - 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
 - 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
 - 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
 - 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
 - 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.
- art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa definiuje również podstawowe pojęcia dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. Bez względu na stan zachowania ochronie podlegają (art. 6, ust. 1):

- art. 6, ust. 1, pkt 1 - zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

- art. 6, ust. 1, pkt 2 - zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

- art. 6, ust. 1, pkt 3 - zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (Art. 6, ust.2)

Artykuł 7 tej ustawy definiuje formy ochrony zabytków i są to:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Artykuł 16 daje samorządom gminnym uprawnienia do wprowadzania przestrzennej formy ochrony jaką jest park kulturowy, i tak:

1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
 - 1a. Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia.
2. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.
3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.
4. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.
5. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.
6. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Z kolei art. 17 mówi:

1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:
 - 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
 - 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
 - 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
 - 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
 - 4) składowania lub magazynowania odpadów.
2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131–134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54). W art. 19 ustawodawca zwraca uwagę na konieczność uwzględniania ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym:

1. Określając ustalenia planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy, uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomych¹:

- 1) objętych formami ochrony, o których mowa w art. 7, wraz z ich otoczeniem;
- 2) ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się przy określaniu ustaleń planów, o których mowa w ust. 1.

3. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 20).

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21).

W art. 22 zamieszczone są wytyczne dotyczące prowadzenia gminnej ewidencji zabytków:

- art. 22, ust. 1, pkt 4 – Wójt, burmistrz, prezydent miasta prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy,
- art. 22, ust. 1, pkt 5 - W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) utracił moc z dniem 18.05.2023 w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości przez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomego w gminnej ewidencji zabytków, bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przed

¹ Podobnie jak w znowelizowanej w 2023 roku Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która również zawiera zapisy określające konieczność uwzględnienia wymagań ochrony zabytków podczas przygotowywania planu ogólnego (Art. 13b, pkt. 3j) oraz uzgodnienia jego projektu z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków (Art. 13i, pkt. 5b).

dokonaniem takiego ograniczenia (na podstawie wyroku TK z dnia 11 maja 2023 roku Dz.U. poz. 951).

Prawo o ochronie zabytków wprowadza możliwość finansowania przez jednostki samorządu terytorialnego prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków, a nie, jak dotychczas, jedynie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (art. 81). Ta sama ustawa wyznacza wójta, burmistrza lub prezydenta miasta jako instytucje do których należy zgłaszać wszelkie informacje dotyczące stanu zachowania zabytków oraz odkrycia zabytków archeologicznych (rozdz. 11).

Podczas opracowywania niniejszego programu wzięto również pod uwagę inne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które są zamieszczone w wielu obowiązujących ustawach, a w tym w:

- 1) ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1130)
- 2) ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2025 r. poz. 418)
- 3) ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2025 r. poz. 647)
- 4) ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478)
- 5) ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145)
- 6) ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 87);
- 7) ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- 1) ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r., poz. 385);
- 2) ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują natomiast przepisy:

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164)

Przepisy dotyczące miejsc pamięci narodowej są zawarte:

- 1) w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2023 r. poz. 102);
- 2) w ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2337).

Ponadto zasady prowadzenia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uszczegółowiają inne akty wykonawcze i rozporządzenia:

- rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 30, poz. 259) mówi, że starosta w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie;

- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 979);
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650);
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 75, poz. 706);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. z 2004 r. Nr 102, poz. 1066);
- rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1901);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 i z 2006 r. Nr 24, poz. 181);
- rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2023 poz. 2425);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 r. Nr 113, poz. 661, z 2019 r. poz. 1886 i z 2021 r. poz. 56);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609, z 2019 r. poz.1721 i z 2021 r. poz. 81);
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019, poz.1470).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Najważniejsze cele strategii państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały określone w **Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026** (Uchwała nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r.). Wyznacza on kilka kluczowych kierunków działań, których celem nadrzędnym jest zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii, a w rezultacie zwiększenie zasobu zabytków w Polsce. Składają się na niego poniższe cele szczegółowe oraz kierunki działań.

Cel szczegółowy 1: weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnienie narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości

Kierunek 1.1: Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju

Kierunek 1.2: Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, w skład którego wchodzi następujące zadania: model i system wartościowania zabytków, plany zarządzania dla Pomników Historii, wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych, system bezpieczeństwa zabytków i projektowanie konserwatorskie.

Kierunek 1.3: Realizacja międzynarodowych zobowiązań w postaci implementacji konwencji UNESCO z 1972 do ustawy o ochronie zabytków, wdrożenia Konwencji UNESCO z 2001 roku, współpraca międzynarodowa z UNESCO, wsparcie procesu tworzenia planów zarządzania dla miejsc światowego dziedzictwa

Cel szczegółowy 2: wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków

Kierunek 2.1: Cyfryzacja procesów administracyjnych w postaci cyfryzacji procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków, opracowania i realizacji programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków

Kierunek 2.2: Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez wdrożenie i rozwój programu AZP+, digitalizacja i udostępnianie zasobu archiwalnego, rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D, rozwój portalu Zabytek.pl.

Kierunek 2.3: Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami

Cel szczegółowy 3: rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja)

Kierunek 3.1: Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych, obejmujący następujące zadania: strategia przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych dla zachowania zabytków, **wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami, *twój dom – dialog z tradycją*, upowszechnianie tradycyjnych, neutralnych dla środowiska, metod i technik rzemieślniczych – „Szkoła rzemiosł CAD”**, warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich, wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych, proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych - szkolenia dla samorządów.

Kierunek działań 3.2: edukacja i podnoszenia świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego z następującymi zadaniami: **włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach, badania społeczne i statystyczne dotyczące dziedzictwa kulturowego, pomiar wpływu kultury i dziedzictwa na rozwój społeczny, kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dziedzictwa kulturowego, wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom, edukacja o dziedzictwie kulturowym, z uwzględnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami**, utworzenie i rozwój działalności Forum Posiadaczy Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków.

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi następujące programy, które umożliwiają realizację założeń powyższego programu (szczegóły na stronie www.nid.pl):

- Wspólnie dla dziedzictwa
- Niematerialne – przekaz dalej
- Ochrona zabytków archeologicznych

Ponadto uchwałą Nr 155 z dnia 27 października 2020 r. Rada Ministrów ogłosiła dokument **„Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030”** (M.P. z 2020 r. poz. 1060), w którym zawarła trzy cele szczegółowe dotyczące wsparcia kompleksowej modernizacji systemu zarządzania rozwojem kraju, wzrostu jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków (cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju).

Dla ochrony zabytków istotny jest drugi cel szczegółowy.

Cel ten polega na „budowaniu kompleksowej polityki państwa w zakresie zwiększania szeroko rozumianej aktywności obywatelskiej, wzrostu udziału i zaangażowania obywateli w życie publiczne oraz ich wpływu na planowanie i realizację zadań publicznych zgodnie z zapotrzebowaniem społecznym”.

Na cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich składają się:

2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,

2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury, Cel polegający na wdrożeniu aktywnego uczestnictwa w kulturze. Dziedzictwo kulturowe należy „efektywnie wykorzystać na potrzeby budowania kapitału społecznego, poczucia tożsamości i wspólnoty, a także wzrostu ekonomicznego, m.in. przez różnorodne inwestycje w jego elementy: dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocję dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz

uznanego przez Prezydenta RP za Pomniki Historii, a także rozwój turystyki kulturowej przy wykorzystaniu idei Europejskich Szlaków Kulturowych”

W ramach celu realizowane będą następujące projekty strategiczne: **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, Rozwój Turystyki Kulturowej, Krajobraz mojego miasta** („którego celem jest zwrócenie uwagi władz samorządowych, firm, instytucji oraz społeczeństwa na problem chaosu reklamowego i konieczność zrównoważonego planowania przestrzeni miejskiej. Zwiększony zostanie nacisk na działania edukacyjne oraz promocyjne w zakresie kształtowania i ochrony estetyki przestrzeni publicznej”) itp.

Poza tym realizowane będą następujące cele:

2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,

2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,

2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa.

Przy opracowywaniu Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami odnoszono się do podstawowych dokumentów określających wizję rozwoju województwa świętokrzyskiego oraz do opracowań strategicznych w zakresie planowania przestrzennego i ochrony zabytków na obszarze regionu i powiatu. Są to:

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (Uchwała Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XXX/406/21 z dn. 29 marca 2021 roku)

Wyżej wymieniony dokument zakłada, że jednym z istotnych czynników rozwoju województwa świętokrzyskiego jest między innymi turystyka, działalność prozdrowotna i uzdrowiskowa. Kołem zamachowym tworzenia nowych produktów turystycznych musi być wykorzystanie walorów przyrodniczych, bogactw środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego. Wsparcie inwestycji w obszarze kultury, w tym wsparcie instytucji kultury oraz działania na rzecz ochrony zabytków jest warunkiem niezbędnym do zachowania regionalnej tradycji i tożsamości kulturowej, a w konsekwencji dla wzmocnienia atrakcyjności turystycznej województwa. W dokumencie został wydzielony obszar uzdrowiskowy w skład, którego wchodzi: miasto i gmina Busko-Zdrój, gmina Solec-Zdrój oraz miasto i gmina Kazimierza Wielka a także miasto i gmina Pińczów (będące w trakcie ubiegania się o status obszaru ochrony uzdrowiskowej).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XLVII/833/14 z dn. 22 września 2014 roku)

Plan Zagospodarowania Przestrzennego wskazał na ciągłość wielkoobszarowych wpływów kulturowych i politycznych Krakowa na południową część regionu oraz Sandomierza na północną, której skutkiem jest wytworzenie się kulturowej więzi w historycznych i współczesnych powiatach. Teren obecnego województwa świętokrzyskiego był

kolebką kronikarzy, historyków, poetów, regionalistów takich jak Wincenty Kadłubek, Mikołaj Rej, Jan Chryzostom Pasek, Wespazjan Kochowski, Stanisław Trembecki. Wskazuje na żywe tradycje kultury ludowej (regionalny strój ludowy rzemiosło i sztuka ludowa, lokalne zwyczaje, legendy i podania).

Powyższy plan wskazał na bardzo istotne problemy związane z rozwojem cywilizacyjnym regionu, do których należą odpowiedni rozwój osadnictwa i infrastruktury technicznej, w tym: postępujące rozproszenie zabudowy wiejskiej i podmiejskiej, sąsiedztwo obcych i agresywnych form nowych budowli, tzw. „drutowanie” krajobrazu, potencjalne niszczenie stanowisk archeologicznych w trakcie prac ziemnych i ich pełna destrukcja na obszarach zbiorników wodnych; odkładanie w czasie remontów zabytkowych obiektów i założeń mogące powodować utratę walorów zabytkowych oraz wzrost kosztów prac remontowych, które niewspółmiernie rosną wraz z pogarszaniem się stanu zabytku. Brak opieki nad opuszczonymi obiektami sakralnymi byłych gmin żydowskich, niszczącymi zborami i obiektami ariańskimi, kalwińskimi, zarastającymi i podlegającymi niszczeniu cmentarzami wojennymi obcych wojsk powoduje wymazywanie materialnych śladów wielokulturowej historii regionu będącej elementem jego tożsamości. **Ograniczona możliwość adaptacji drewnianych obiektów zabytkowych wiejskiej i miejskiej zabudowy mieszkalnej lub gospodarczej na współczesne cele użytkowe, wysokie koszty remontów — niewspółmierne do możliwości właścicieli, prowadzą te obiekty do ruiny i rozbiórki.**

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023—2026 (Uchwała Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr LXV/806/23 z dn. 26 października 2023 roku)

Celem strategicznym POnZ Województwa Świętokrzyskiego jest zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego dla wzmocnienia tożsamości mieszkańców oraz ugruntowania kulturowej pozycji województwa na tle kraju i Europy. Składa się z dwóch celów operacyjnych, kilku priorytetów i kierunków działań.

„Cel operacyjny 1

Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego

Priorytet 1.1

Wsparcie działań związanych z dokumentowaniem i wyeksponowaniem zasobów zabytkowych

Kierunek 1: Udostępnianie i aktualizacja danych cyfrowych dotyczących zabytków:

Kierunek działań ma na celu utrwalenie i prezentowanie zasobów dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego poprzez prowadzenie systemu informacji przestrzennej, spójnego z danymi administrowanymi przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Platforma gromadzić powinna dane o obiektach zabytkowych z terenu województwa świętokrzyskiego.

Kierunek 2: Wsparcie procesów digitalizacji zbiorów dziedzictwa kulturowego województwa

Prezentowany kierunek zakłada realizację działań związanych z cyfryzacją zasobów zabytkowych celem zwiększenia dostępu do informacji o obiektach zabytkowych dla większej grupy odbiorców. W ramach kierunku działań planowane jest tworzenie i rozbudowa infrastruktury służącej digitalizacji zbiorów dziedzictwa (muzea, instytucje kultury, archiwa, uczelnie, biblioteki itp.).

Kierunek 3: Pozyskiwanie archiwalnych zdjęć lotniczych

W ramach kierunku działań planuje się pozyskanie archiwalnych zdjęć lotniczych z II wojny światowej wykonanych na ziemi świętokrzyskiej przez Luftwaffe (sił powietrznych III Rzeszy) w ramach prowadzonych działań wojennych i wykorzystanie ich w ramach systemu informacji przestrzennej województwa.

Ponadto kierunek działań zakłada pozyskanie i wykorzystanie zdjęć lotniczych z lat 1950 - 2020 wykonywanych przez polskie firmy fotograficzne.

Kierunek 3: Wsparcie działań związanych z rozpoznawaniem dziedzictwa kulturowego województwa

W ramach kierunku działań planuje się wsparcie prowadzonych inwestycji związanych z rozpoznawaniem zasobu zabytkowego poprzez badania archeologiczne, historyczne i terenowe oraz ich dokumentowanie wraz z upowszechnieniem oraz weryfikację i uzupełnienia wojewódzkiego rejestru zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych.

Kierunek 4: Wsparcie obiektów i obszarów z terenu województwa, które ubiegają się o wpis do wykazu obiektów najwyższej rangi (listy światowego dziedzictwa UNESCO, pomników historii oraz parków kulturowych)

Kierunek działań zakłada wsparcie dla najcenniejszych obiektów i obszarów z województwa w procedurze wpisu na listy światowego dziedzictwa UNESCO, pomników historii oraz tworzenia parków kulturowych. Zwiększanie obiektów najwyższej rangi na terenie województwa świętokrzyskiego wpłynie pozytywnie na atrakcyjność kulturalną województwa.

Kierunek 5: Wsparcie obiektów i obszarów z terenu województwa, w procedurze wpisu do wojewódzkiej ewidencji zabytków

Kierunek działań zakłada wsparcie i inicjowanie działań dla obiektów przy procedurze wpisu do wojewódzkiej ewidencji zabytków i tym samym większą ochronę dziedzictwa kulturowego województwa.

Priorytet 1.2**Wsparcie działań związanych z remontami i ochroną przed degradacją obiektów zabytkowych****Kierunek 1: Finansowanie prac przy obiektach zabytkowych, których właścicielem jest Samorząd Województwa**

Kierunek działań odnosi się do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych przy obiektach zabytkowych, których właścicielem jest samorząd województwa świętokrzyskiego lub jego jednostki organizacyjne. Środki finansowe będą przeznaczone na remont obiektów zgodnie ze sporządzonym harmonogramem, który będzie poprzedzony inwentaryzacją obiektów będących własnością samorządu województwa.

Kierunek 2: Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach na terenie województwa świętokrzyskiego

Kierunek działań zakłada kontynuację inicjatyw związanych z dofinansowaniem szeroko pojętych działań związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych znajdujących się w rejestrze zabytków jak i ewidencji zabytków na terenie województwa świętokrzyskiego.

Kierunek 3: Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację działań związanych z pracami konserwatorskimi i restauratorskimi obiektów zabytkowych

Kierunek działań zakłada pozyskiwanie środków zewnętrznych, w tym unijnych na realizację działań związanych z konserwatorskimi i restauratorskimi obiektów zabytkowych. Prace tego typu wiążą się ze znacznymi kwotami, wielokrotnie przekraczającymi możliwości finansowe województwa, powiatów oraz gmin z terenu województwa.

Kierunek 4: Wskazywanie możliwości pozyskiwania środków finansowych z funduszy polskich i europejskich na przeprowadzenie prac konserwatorskich, restauracyjnych, rewitalizacyjnych dla obiektów i obszarów wartościowych dla regionu

W ramach kierunku działań przewiduje się bieżącą informację umieszczaną na stronie województwa oraz komunikację z gminami i powiatami województwa (m.in. spotkania informacyjne) na temat możliwości pozyskania środków finansowych na realizację inwestycji związanych z szeroką pojętą ochroną zabytków.

Priorytet 1.3

Wsparcie działań związanych z poprawą dostępności i zabezpieczeniem obiektów zabytkowych

Kierunek 1: Wsparcie działań związanych z poprawą dostępności obiektów zabytkowych dla osób z niepełnosprawnościami

Kierunek działań obejmuje inwestycje, które mają na celu poprawę dostępności obiektów zabytkowych dla osób z niepełnosprawnościami poprzez likwidację barier architektonicznych i poprawę dostępności komunikacyjnej. Szczególny nacisk powinien być kładziony na obiekty użyteczności publicznej.

Kierunek 2: Wsparcie działań związanych z zabezpieczaniem zabytków

Kierunek działań obejmuje inwestycje związane z wyposażaniem obiektów zabytkowych w systemy przeciwpożarowe oraz zabezpieczenia przeciwwłamaniowe, które wpłyną pozytywnie na poprawę bezpieczeństwa zabytków i ich wyposażenia.

Kierunek 3: Stosowanie ekologicznych rozwiązań służących ograniczeniu emisji zanieczyszczeń, poprawie stanu i kosztów utrzymania obiektów zabytkowych

Kierunek działań zakłada realizację inwestycji, które mają na celu zwiększenie efektywności ekologicznej obiektów zabytkowych poprzez m.in. działania związane z termomodernizacją i wymianą nieefektywnych kotłów, które docelowo prowadzić będą do mniejszego oddziaływania na środowisko zabytków, poprawę funkcjonowania i zmniejszenie kosztów utrzymania tych obiektów

Kierunek 4: Wspieranie gmin w realizacji regulacji określonych uchwałą krajobrazową

W ramach kierunku działań planuje się wspieranie gmin w podejmowaniu uchwał krajobrazowych, wspieranie zasad eksponowania obiektów zabytkowych w lokalnym krajobrazie (estetyka otoczenia, infrastruktura okołoturystyczna itp.).

Priorytet 1.4

Wsparcie działań na rzecz prawidłowego zarządzania obiektami zabytkowymi na terenie województwa

Kierunek 1: Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz powiatami i gminami z terenu województwa w celu poprawy przepływu informacji na temat gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków

Kierunek działań zakłada bieżącą komunikację zarówno z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, jak i powiatami i gminami z terenu województwa na temat obiektów ujętych w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków, ich stanu technicznego i potrzeb remontowych.

Kierunek 2: Zachęcanie gmin z terenu województwa świętokrzyskiego do sporządzania gminnych ewidencji zabytków oraz Programów Opieki nad Zabytkami oraz wdrażanie uchwał dotyczących dotacji na obiekty zabytkowe

Kierunek działań obejmuje inicjatywy związane z działalnością informacyjną i edukacyjną, której celem jest zachęcanie gmin do sporządzania gminnych ewidencji zabytków (obejmujących zabytki nieruchome i stanowiska archeologiczne) oraz Programów Opieki nad Zabytkami. Docelowo wszystkie gminy powinny posiadać opracowanie gminne ewidencje zabytków, a wszystkie gminy i powiaty z terenu województwa świętokrzyskiego powinny posiadać opracowane i aktualizowane Programy Opieki nad Zabytkami.

Ponadto w ramach kierunku działań planuje się wspieranie inicjatyw związanych z podejmowaniem przez jednostki samorządu terytorialnego uchwał dotyczących dotacji na zabytki (również te w gminnej ewidencji zabytków).

Kierunek 3: Inicjowanie oraz wsparcie opracowywania i aktualizacji dokumentów dotyczących ochrony zabytków w sytuacjach kryzysowych i w przypadku szczególnych zagrożeń

Kierunek działań obejmuje inicjatywy związane wsparciem jednostek samorządu terytorialnego przy opracowywaniu i aktualizowaniu m.in. Planów na Wypadek Konfliktów Zbrojnych i Sytuacji Kryzysowych.

Cel operacyjny 2

Tworzenie warunków do wzmacniania tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej

Priorytet 2.1

Promowanie kultury i dziedzictwa kulturowego województwa oraz upowszechnianie wiedzy o regionie

Kierunek 1: Inicjowanie akcji edukacyjnych na temat zasobu zabytków

Kierunek działań ma na celu pobudzenie i rozszerzenie szeroko pojętych akcji edukacyjnych na temat zasobu zabytków w województwie, specyfiki regionalnej w tej dziedzinie oraz wartości dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego za pośrednictwem m.in.: placówek oświatowych, instytucji kultury, stowarzyszeń oraz przy współpracy z samorządami gmin i placówkami badawczymi regionu.

W ramach kierunku działań planuje się pogłębianie wiedzy o regionie, jego tożsamości i historii i rozpowszechnianie tej wiedzy poprzez konferencje naukowe i popularnonaukowe, zabawy, gry i konkursy dla dzieci i młodzieży promujące dziedzictwo.

Kierunek 2: Wsparcie działań mających na celu promocje zasobu dziedzictwa kulturowego województwa

W ramach kierunku działań planuje się: promocje markowych produktów turystycznych związanych z dziedzictwem kulturowym, wspieranie opracowania i wydawania folderów, albumów i publikacji informacyjno-promocyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego województwa, promowanie dobrych praktyk w ochronie dziedzictwa kulturowego, przy wykorzystaniu konkursów, nagród, wydarzeń kulturalnych oraz mediów.

Kierunek 3: Promocja zasobu dziedzictwa kulturowego województwa na arenie międzynarodowej

W ramach kierunku działań planuje się szeroko pojętą promocję dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego m.in. poprzez działania promujące zabytki z terenu województwa świętokrzyskiego podczas międzynarodowych wydarzeń (m.in. uczestniczenie w targach związanych z dziedzictwem kulturowym, w tym Europejskie Dni Dziedzictwa).

Kierunek 4: Wspieranie i finansowanie instytucji kultury województwa świętokrzyskiego, które w profilu działania mają zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami

Kierunek działań zakłada wsparcie zarówno merytoryczne, jak i finansowe funkcjonujących na terenie województwa placówek muzealnych i kulturalnych, których celem jest ochrona i popularyzacja dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa świętokrzyskiego. Wspierane będą także następujące kierunki działań: powiększanie zbiorów muzealnych, prace związane z działaniami konserwatorskimi w stosunku do zbiorów, wykorzystanie muzeów w celu edukacji lokalnej społeczności.

Kierunek 5: Wsparcie działań związanych z poprawą stanu zachowania zabytków na terenach wiejskich

W ramach kierunku działań planuje się: popieranie inicjatyw służących dokumentowaniu (fotografie, rysunki, opisy, zbieranie informacji historycznych i legend) tradycyjnego budownictwa wiejskiego i kapliczek przydrożnych w granicach województwa – inicjowanie konkursów, nagradzanie aktywnych szkół i organizacji społecznych; prowadzenie akcji uświadamiania i uznawania dawnej zabudowy wiejskiej za wartościową.

Priorytet 2.2**Wzmacnianie marki regionu w nawiązaniu do zasobu dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego****Kierunek 1: Włączanie się w funkcjonowanie i organizację lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych szlaków dziedzictwa (szlaków kulturowych)**

Kierunek działań zakłada rozwój szlaków kulturowych: pieszych, rowerowych, samochodowych ścieżek dydaktycznych oraz włączanie obiektów posiadających walory historyczne, architektoniczne lub kulturowe w sieci szlaków turystycznych.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego posiada opracowywaną koncepcję przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego. Kierunek działania zakłada realizację wyznaczonych tras. W ramach wypracowanej Koncepcji zaproponowanych zostało do realizacji 14 korytarzy tras rowerowych. Składają się na nie: jedna trasa europejska – EuroVelo 11, dwie trasy krajowe: Wiśłana Trasa Rowerowa i Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo oraz jednaście tras regionalnych oznaczonych numerami od 150 do 160 włącznie. Przebiegi korytarzowe tras rowerowych zaplanowane zostały w ujęciach zarówno południkowych jak i równoleżnikowych, dzięki czemu tworzą one „siatkę” tras umożliwiającą swobodną zmianę kierunków i dotarcie do wszystkich ważniejszych miejscowości oraz atrakcji turystycznych województwa świętokrzyskiego.

Kierunek 2: Wsparcie promocji produktów regionalnych i tradycyjnych

W ramach kierunku działań planuje się: wspieranie inicjatyw związanych z wpisywaniem lokalnych wyrobów na krajową *Listę Produktów Tradycyjnych* i europejską listę produktów połączonych z szeroką promocją tych produktów, wsparcie potencjału turystycznego działających w regionie zakładów rzemiosła, zebranie danych dotyczących warsztatów rzemieślniczych oraz osób

posiadających unikalne umiejętności zawodowe wraz z określeniem metod ich popularyzacji, wsparcie promocji lokalnej sztuki poprzez wykorzystanie jej w współczesnym wzornictwie, tworzenie warunków do realizacji projektów pobudzających zainteresowanie młodzieży rzemiosłem i tradycyjnymi zawodami, znikającymi z przestrzeni kulturowych.

Kierunek 3: Wsparcie współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej związanej z dziedzictwem kulturowym województwa

W ramach kierunku działań planuje się podjęcie współpracy na rzecz utworzenia obszarów, miejsc i instytucji funkcjonujących jako zintegrowane systemy w celu zwiększenia potencjału dziedzictwa kulturowego (placówki muzealne, zamki, parki kulturowe, miejsca pamięci, dziedzictwo przemysłowe itp.); wsparcie obiektów i obszarów z terenu województwa, które ubiegają się o nadanie Znak Dziedzictwa Europejskiego poprzez inicjowanie działań w tym zakresie. Znak Dziedzictwa Europejskiego przyznawany jest obiektom, które odegrały ważną rolę w kształtowaniu współczesnej Europy. Obiekty te symbolizują europejskie ideały i wartości oraz europejską historię i integrację, od początków cywilizacji europejskiej aż po dzisiejsze czasy. Zwiększenie ilości obiektów ze Znakiem Dziedzictwa Europejskiego na terenie województwa świętokrzyskiego wpłynie pozytywnie na atrakcyjność kulturalną województwa; udział w projektach partnerskich w ramach programu – Kreatywna Europa.

Priorytet 2.3

Wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie dziedzictwa kulturowego województwa

Kierunek 1: Wsparcie związane z popularyzacją zbiorów dziedzictwa kulturowego znajdującego się w rękach prywatnych

W ramach kierunku działań planuje się: wspieranie właścicieli kolekcji prywatnych poprzez inicjowanie działań mających na celu: eksponowanie, udostępnianie, zabezpieczenie zbiorów własnych, wspieranie idei tworzenia nowych i rozbudowywania istniejących izb regionalnych i muzeów lokalnych

Kierunek 2: Wsparcie projektów związanych ideą propagowania dziedzictwa kulturowego województwa

W ramach kierunku działań planuje się wsparcie działań związanych z promowaniem idei społecznych opiekunów zabytków i wolontariatu na rzecz dziedzictwa kulturowego województwa, wspieraniem spotkań środowisk i organizacji społecznych promujących dziedzictwo kulturowe, nagradzaniem i wspieraniem lokalnych propagatorów wiedzy o dziedzictwie kulturowym, w tym kontynuacja konkursu - Świętokrzyskiej Nagrody Muzealnej im. Tadeusza Włoszka za działalność muzealną, udzielaniem wsparcia dla organizacji pozarządowych promujących dziedzictwo kulturowe, kontynuowaniem otwartych konkursów upowszechniających wiedzę i tradycje polskość”.

Strategia rozwoju Powiatu Sandomierskiego na lata 2024-2030 (Uchwała Nr XVII/102/2025 Rady Powiatu w Sandomierzu z dnia 08.07.2025)

Nowo uchwalona strategia powiatu sandomierskiego obejmuje kluczowe dla rozwoju lokalnego obszary: społeczny, gospodarczy i przestrzenny. Kwestia opieki nad zabytkami została zredukowana

do roli atrakcji turystycznych, do których należy, według strategii, m.in. Sandomierski Szlak Jabłkowy, Szlak Winiarski, Szlak apetyczny, Szlak aktywny, szlak artystyczny oraz miasto Sandomierz i Góry Pieprzowe, „pozostałe gminy powiatu oferują możliwość zwiedzania dworców, ruin starych budowli itp.” Opieka nad zabytkami, ich ochrona lub rewitalizacja została uwzględniona w znikomym zakresie.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Klimontów do roku 2030 (Uchwała nr LIV/399/2022 Rady Miejskiej w Klimontowie z dnia 29.12. 2022)

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Klimontów to długotrwały proces wytyczania i uzyskania dla samorządu rozwoju społeczno - gospodarczego poprzez określone kierunki i działania. Strategia jest priorytetowym dokumentem planistycznym gminy. Określono ją w jedenastu celach operacyjnych, z których istotne dla ochrony i opieki nad zabytkami są:

Cel operacyjny - Poprawa infrastruktury w sferze technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej, szczegółowy kierunek: rewitalizacja obszarów zdegradowanych realizowany poprzez remont kapitalny kościoła pw. Św. Józefa w Klimontowie wraz z zagospodarowaniem otoczenia i konserwacją zabytkowego wyposażenia oraz remont kapitalny Kościoła Najświętszej Maryi Panny i św. Jacka w Klimontowie wraz z zagospodarowaniem otoczenia i konserwacją zabytkowego wyposażenia.

Cel operacyjny - Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego poprzez między innymi: poprawę stanu pomników i miejsc pamięci, organizację międzygminnych imprez kulturalnych, promocja kultury, organizacja różnego rodzaju imprez typu dożynki, remont obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, ochronę zabytków i dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Klimontów, realizację zaplanowanego kalendarza wydarzeń oraz imprez kulturalnych, zagospodarowanie terenów zielonych: poprawa estetyki Parku Katyńskiego, alejki z ławkami, poprawa oznakowania „dębów pamięci”, tabliczki, itp., ochronę zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych (w tym architektury regionalnej).

Cel operacyjny - Wzrost potencjału turystycznego gminy w oparciu walory endogeniczne, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne sprzyjające rozwojowi turystyki poprzez działania zmierzające do rozwoju funkcji turystycznej w oparciu o walory przyrodnicze, kulturowe, historyczne (na terenie gminy odbyły się m.in. bitwa pod Konarami stoczona przez żołnierzy Pierwszej Brygady Legionów Polskich, bitwa Pod Rybnicą w czasie Powstania Styczniowego; wykorzystanie historii rodu Ossolińskich do promocji gminy, utworzenie ścieżki dydaktycznej, rowerowej).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Klimontów (Uchwała nr XXVIII/197/02 Rady Gminy w Klimontowie z dnia 09.10.2002)

W dokumencie zwrócono uwagę na konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez utworzenie stref ochrony. W jej celu zaproponowano stworzenie:

- a) strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej – obiekty wpisane do rejestru zabytków;

- b) strefę archeologicznej ochrony biernej obejmującej obiekty i stanowiska archeologiczne

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy.

Gmina nie posiada aktualnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Plan Ogólny Gminy (Uchwała nr III/12/2024 Rady Miasta i gminy w Klimontowie z dnia 24.06.2024)

Gmina przystąpiła do sporządzenia planu ogólnego w 2024 roku.

Uchwała nr LVII/418/18 Rady Gminy w Klimontowie z dnia 20 września 2018 roku w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków

Uchwała określa zasady udzielania z budżetu miasta i gminy Klimontów dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, w tym: warunki ubiegania się o dotacje, wielkość udzielanych dotacji, tryb składania wniosków o dotacje i tryb udzielania dotacji.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Położenie, podziały administracyjne i zarys historii obszaru gminy

Zachodnia część gminy położona jest w mezoregionie Góry Świętokrzyskie, jej południowy skraj zajmuje częściowo Nieckę Połaniecką, ale zdecydowana większość terytorium umiejscawia się na Wyżynie Sandomierskiej. Przez gminę przepływają rzeki Koprzywianka, Pokrzywianka i Kozianka. Ogólna powierzchnia gruntów rolnych w gminie równa się 6539,49 ha-om. Powierzchnia ważnych dla środowiska przyrodniczego ugorów (87,59 ha), traw (70,08 ha) i użytków zielonych (441,42 ha) ma udział rzędu 9,16% wszystkich powierzchni gruntów użytkowanych rolniczo. Największym zbiornikiem wody w okolicy jest zalew w Szymanowicach, a w jego sąsiedztwie położone są jeszcze dwa mniejsze zalewy, naturalna retencja zachodzi także na obszarach zalewowych w dnach dolin rzecznych, o ile nie zostały poddane melioracji pod prowadzenie upraw - są to stanowiska naturalnie atrakcyjnie dla wszelakiego ptactwa wodnego oraz powiązanego z trzcinowiskami lub olsami, nawet poza obszarami chronionymi, a zatem także cenne przyrodniczo. Największe kompleksy leśne występują na południowych rubieżach gminy, na Łysej i Lisiej Górze a także wokół Rybnicy i w dolinie Dzikiego Smugu. Skaliste podłoże regionu stanowią utwory wchodzące w skład Paleozoicznego Rdzenia Gór Świętokrzyskich, głównie dewońskie wapienie, piaskowce i dolomity, sylurskie i ordowickie piaskowce, łupki i szarogłazy oraz kambryjskie skały krystaliczne takie jak kwarcyty. Większość terenu pokryta jest głównie utworami czwartorzędowymi – lessami oraz piaskami i glinami zwałowymi, choć obecne są także utwory mioceńskie. W obszarze znajdują się cztery stanowiska dokumentacyjne (geologiczne): «Kambr Dolny, Konary-Kapustówka», «Kambr Środkowy na Szczycie, Konary-Kapustówka», «Konary pod Łądolodem» oraz «Odsłonięcie Piaskowców Dolnego Kambru w Ossolinie». Na

terenie gminy leży Jeleniowsko-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar NATURA 2000 „Ostoja Żyznów” oraz 13 pomników przyrody, z których najstarszy to 350-cio letnia lipa drobnolistna o wysokości 20 m w Klimontowie, a najwyższy to 300-stu letni dąb szypułkowy dorastający do 28 m wysokości. Obszar NATURA 2000 „Ostoja Żyznów” zajmuje na terenie gminy terytorium

o powierzchni 1 135,97 ha, wydzielony na potrzeby ochrony siedlisk takich jak, starorzecza, łąki świeże i trześlicowe, murawy kserotermiczne i napiaskowe, łągi, buczyny, dąbrowy, bory bagienne czy grądy ze stanowiskami rzadkich roślin, wiśni karłowatej i ornaty złocistej. Występują tu rzadkie mięczaki – poczwarówka zwężona i skójka gruboskorupowa, owady – pachnica dębowa i modraszek, także ryby – głowacz białopłetwy, minóg i różanka, płaz – kumak nizinny i ssaki, w tym nietoperz – mopek zachodni, bóbr i wydra. Jeleniowsko-Staszowski OChK obejmuje ochroną głównie charakterystyczne dla regionu kserotermiczne zbiorowiska roślinne pochodzenia południowoeuropejskiego (pontyjskie); obszar Jeleniowsko-Staszowskiego OChK w gminie Klimontów zajmuje część położoną w Górach Świętokrzyskich i charakteryzuje się środowiskiem z wysokimi temperaturami gleby i powietrza oraz niedoborami w suplementacji wody i pozwala na utrzymywanie się wyżej wymienionego rodzaju siedlisk, zdomowianych przez różne rośliny kserotermiczne i piaskolubne.

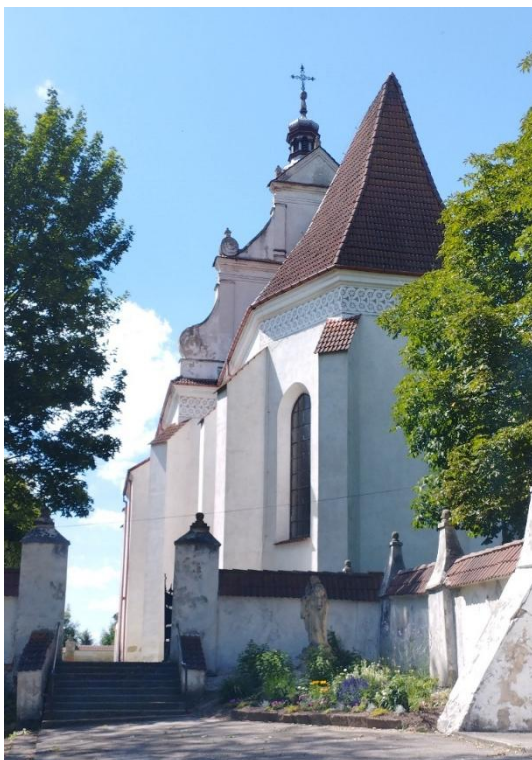

Gmina Klimontów – regionalizacja fizyczno-geograficzna obszaru według Kondrackiego

Administracyjnie gmina Klimontów leży w powiecie sandomierskim województwa świętokrzyskiego. Na jej terenie znajduje się 35 sołectw: Adamczowice, Beradz, Byszówka, Byszów, Borek Klimontowski, Dziewków, Goźlice, Góry Pęczowskie, Górki, Grabina, Kępie, Klimontów, Konary, Konary Kolonia, Kroblice Pęczowskie, Kroblice, Nawodzice, Nasławice, Nowa Wieś, Olbierzowice, Ossolin, Płaczkowice, Pęczowiec, Pęczów, Przybysławice, Pokrzywnianka, Rogacz, Rybnica, Śniekozy, Szymanowice Dolne i Górne, Ułanowice, Węgrce Szlacheckie, Wilkowice i Zakrzów.

Większość obecnych miejscowości na terenie gminy Klimontów ma średniowieczną metrykę. Już w XIII wieku w źródłach pisanych notowany jest Klimontów (prawdopodobnie własność Klemensa z Ruszczy) i Rajmuntowice/ Ramuntowice (według Jana Długosza własność Syrokomlów). W XV wieku wieś znalazła się w posiadaniu Ossolińskich, którzy poświadczeni są już

w XIV wieku w Ossolinie (w połowie XIV wieku wzmiankowany jest Jaśko Topór zwany Owcą). Inne miejscowości o średniowiecznej metryce to Adamczowice (własność Adamowskiego, Łopacińskiego i Sniekoskiego), Beradz należący do Jakuba Nogajca i Jana Płaczkowskiego, Dziewków. Kroblice wzmiankowane już w 1277 jako własność klasztoru w Koprzywnicy, później dziedziców Gołębiowa, którzy odsprzedali w 1378 roku swoje części Spytkowi ze Szczeki. W latach 1382-1385 Kroblice na powrót stały się własnością klasztoru cystersów. Równie starą metrykę mają Nawodzice (własność Pawła Dersława ze Zborzennej, Jana Dołuskiego i Mikołaja Trzebieńskiego), Ułanowice, Nowa Wieś, Płaczkowice. Na terenie dzisiejszej gminy w średniowieczu istniały dwa ośrodki parafialne: w Olbierzowicach i Goźlicach. Olbierzowice, w których kościół istniał już w XIV wieku wzięły swoją nazwę od właściciela, Marcina Szitko Olbierza. Długosz wspominał drewniany kościół pod wezwaniem św. Wawrzyńca z 1468 r., który jednak został rozebrany na początku XX stulecia. Natomiast w Goźlicach murowany kościół parafialny powstał w 2 ćwierci XII wieku, znacznie zniszczony w trakcie najazdów tatarskich w 1240 i 1259 roku. W XV wieku Goźlice należały do Jana Birkowskiego albo Andrzeja Ossolińskiego. Z inicjatywy Hieronima Ossolińskiego kościół ten stał się zborom ariańskim (w latach 1559-1620), Ossoliński wybudował również zbor w Klimontowie. Podobnie kościół w Olbierzowicach pełnił taką rolę.

Kościół pw. NMP i św. Jacka oraz klasztor poddominikański

W 1604 roku Jan Zbigniew Ossoliński (syn Hieronima) założył miasto Klimontów na terenach wsi Ramuntowice. W 1611 roku miasto otrzymało od Zygmunta III Wazy przywileje na targi w poniedziałki i piątki oraz trzy jarmarki w roku: na św. Wojciecha, św. Barłomieja i św. Katarzynę. W latach 1617-1623 wybudował kościół pw. św. Jacka i klasztor dla sprowadzonych dominikanów. Po podzieleniu olbrzymiego majątku zgromadzonego przez Jan

Zbigniewa Ossolińskiego, miejscowości Ossolin, Goźlice, Klimontów i Nowa Wieś przypadły Jerzemu Ossolińskiemu. W 1626 roku ufundował on drewniany kościółek św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty na północny zachód od rynku, w 1636 roku wznosił nowy zamek (składający się z dwóch części połączonych mostem) na miejscu dawnej siedziby w Ossolinie oraz w 1640 roku kaplicę betlejemską, a w 1643 roku rozpoczął budowę murowanej świątyni wzorowanej na rzymskim kościele S. Spirito dei Napoletani. Kiedy w 1650 roku zmarł, został pochowany w podziemiach kolegiaty. Ostatecznie kościół ukończono w 1772 roku. Potop szwedzki znacznie zniszczył Klimontów i okolice.

W drugiej połowie XVII wieku Klimontów przechodzi w ręce Kalinowskich, a następnie Morszytnów i Sanguszków, a w 1740 r. do Denhoffów, później do Ledóchowskich. W XVIII wieku na terenie Klimontowa nastąpił rozwój produkcji sukna.

Wiek XIX to również stale powiększająca się liczba ludności żydowskiej. Już w 1663 roku w Klimontowie ta społeczność stanowiła jedną czwartą ogółu mieszkańców, a w drugiej połowie XVIII wieku - połowę. W 1862 roku z 1920 mieszkańców miasta, 1318 było narodowości żydowskiej. Pierwsza synagoga, drewniana, została wybudowana w połowie XVIII wieku, murowana w 1848 roku (od strony wschodniej Rynku, za nią założono cmentarz). W pobliżu powstały dom rabina, łaźnia i drewniany szpital oraz dwie szkoły. W Klimontowie mieszkał doktor Jakub Zysman, który przeszedł z judaizmu na protestantyzm, a który był w regionie animatorem i współinicjatorem wielu przedsięwzięć jak sklep „Spółka Komandytowa” i Klimontowskie Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe. Jego syn Wiktor Zysman (1901-1938) to poeta i pisarz, futurysta, związany z nurtem sentymentalno-dekadencją oraz antytradycjonalizmem, znany pod pseudonimem Bruno Jasiński.

synagoga w Klimontowie

Czas przed powstaniem styczniowym i sam jego okres to okres niezwyklej aktywności mieszkańców regionu. Brali oni liczny udział w manifestacjach patriotycznych. Przed cmentarzem kościoła parafialnego w Klimontowie postawiono krzyż pamięci zamordowanych w Warszawie, na jego miejscu w dwudziestoleciu między wojennym ustawiono pomnik powstańcom 1863 roku. Na

terenie gminy 20 października 1863 roku rozegrała się zwycięska bitwa pod Rybnicą. Powstańcami dowodził Dionizy Czachowski. Po bitwie Czachowski z kawalerią oddalił się w kierunku Klimontowa, natomiast piechota pod dowództwem Karola Zajkowskiego „Liwoczy” ruszyła na nocleg. W kolejnym dniu oddział pod dowództwem Augusta Rosnera „Róży” podjął marsz w kierunku Konar w celu połączenia się z jazdą. Marsz odbywał się lasami na północ w kierunku Jurkowic, gdzie wpadł w zasadzkę dragonów Czutiego. Poległych powstańców pochowano w zbiorowej mogile na cmentarzu w Olbierzowicach.

pomnik poświęcony powstańcom styczniowym w Olbierzowicach i Rybnicy

W ramach represji popowstaniowych wiele miast straciło prawa miejskie. Klimontów w 1870 roku sam zrezygnował z praw miejskich.

W początkach XX wieku działalność zarówno władz gminy (powiększenie szkoły, wyposażenie straży pożarnej), jak i obywateli (strażacy wystawili ze składek murowaną remizę), szła z pożytkiem dla całości regionu. Karscy łożyli na brukowanie ulic i ustanawianie połączeń z głównymi traktami powiatu. Jednocześnie jednak właśnie oni przekonali, by przenieść telegraf z Klimontowa do Opatowa. Przełom wieków w Klimontowie to nieudana próba powołania fabryki narzędzi Jana Zawadzkiego, w tym czasie znikły garbarnia i browar. Pozostał młyn wodny Karskiego, oraz olejarnie, fabryka wody sodowej, rzeźnia, piekarnie, jatki i masarnie, działała także apteka. Od 1867 roku tereny dzisiejszej gminy Klimontów znajdowały się w granicach dwóch gmin, gminy Klimontów, której ośrodkiem administracyjnym były Przybysławice, oraz gminy Górki, od Górek, czyli dawnego Klimontowa. W 1915 roku władze austro-węgierskie zmieniły jej nazwę na Gmina Jurkowice, ta nazwa obowiązywała przez dwudziestolecie międzywojenne i czasy po niej. Urząd tej gminy znajdował się w Pełczycach Górnych (obecnie Gmina Bogoria).

W czasie I wojny światowej 18 VIII 1914 pod Pęchowem starli się dragoni austriaccy i kozacy. Miasto przechodziło z rąk do rąk, a 3 i 4 X rozegrała się artyleryjska bitwa. Pamiątką tej bitwy jest zbiorowa mogiła żołnierska. Przez jakiś czas Austriacy stacjonowali

w Klimontowie, poczym wycofali się, by wrócić na wiosnę 1915 r. W tych działaniach brała udział 1 Brygada Legionów, walcząc między innymi pod Konarami. Została tu zainstalowana wojskowa komenda austriacka, rozbrojona w 1918 r.

W okresie międzywojennym powstaje Seminarium Pedagogiczne Nauczycielskie, szkoła elementarna i Kółko Rolnicze. Później powołano także Zasadniczą Szkołę Zawodową dla dziewcząt siostr skrytek.

W czasie II wojny światowej do Klimontowa wysiedlono z Warszawy, Zduńskiej Woli i Przasnysza mieszkańców tych miast, natomiast getto dla ludności żydowskiej zostało założone w 1940 roku (gromadziło poza lokalną ludnością - radomian, łodzian, a nawet mieszkańców poznańskiego). W rok po założeniu hitlerowcy przesiedlali tu Żydów wiedeńskich. 29 października 1942 r. zlikwidowano getto, przewożąc jego mieszkańców do Trebłinki. W strukturach podziemia teren gminy Klimontów przynależał jako Podobwód II Klimontów kryptonim „Czeremcha” do Obwodu Sandomierz i Okręgu Radomsko-Kieleckiego „Jodła”. Ok. 100 młodych ludzi działało w podziemiu AK, BCH i NSZ, w tym ok. 30-40 z Klimontowa. W 1940 r. zaczął działać oddział z okolic Tarnobrzega, „Jędrusie”. 26 I 1943 r. uderzyli oni na starą synagogę w Klimontowie, gdzie mieścił się niemiecki skład zrabowanego mienia żydowskiego. Głośna akcja udała się bez strat własnych. Latem tego roku powstał oddział „Grupa Lotna”.

W 1946 roku w budynkach klasztoru poddominikańskiego powstało liceum ogólnokształcące, a lata 70-te i 80-te przyczyniły się do rozwoju przestrzennego miasta.

Charakterystyka krajobrazu kulturowego i zasobów dziedzictwa

Krajobraz kulturowy to postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego służy utrzymaniu tożsamości społeczeństw lokalnych (małe ojczyzny), regionów i państwa. Wobec tego konieczne jest utrzymanie i eksponowanie jego wartości, poprzez podejmowanie działań odnoszących się zarówno do ochrony dziedzictwa kulturowego, jak i środowiska przyrodniczego. Przedmiotem ochrony powinno być: ukształtowanie terenu, jego pokrycie (przyrodnicze i kulturowe) oraz tradycje zagospodarowania. Na obszarze gminy Klimontów krajobraz kulturowy tworzą historyczne układy miejskie, zabytki budownictwa, zespoły sakralne, cmentarze, miejsca pamięci, kapliczki i krzyże oraz nieruchome zabytki archeologiczne.

Jednym z cenniejszych elementów dziedzictwa Klimontowa jest jego układ urbanistyczno-krajobrazowy pochodzący z XVII wieku oraz zabudowa rynku (XVIII/XIX wiek). Sam układ urbanistyczny zachował się bez większych zmian. Na terenie Klimontowa liczne kamienice, należące do mieszkańców pochodzenia żydowskiego, pochodzące z XVIII i XIX w. w dużej mierze zostały przekształcone, przebudowane lub często wyburzone co w pewien sposób zakłóciło pierwotny stan. Z pośród obiektów tego typu na czoło wysuwa się kamienica mieszcząca bank spółdzielczy oraz Urząd Miasta. Obiekt ten jest, bowiem niezwykle cennym dla nie tylko krajobrazu z racji swej ciekawej i pięknej architektury, ale i dla historii ośrodka, bowiem to tu działał dr Zysman i jego kasa pożyczkowa. Obiekt ten jest obok zabudowy sakralnej podstawową wartością zabudowy Klimontowa.

kamienica przy ulicy dr. Zysmana 1 w Klimontowie (obecnie siedziba banku spółdzielczego oraz urzędu miasta i gminy)

Do ważnego elementu krajobrazu należą zespoły kościelne w Goźlicach, Olbierzowicach i Klimontowie. Pierwszymi parafiami były Goźlice oraz Olbierzowice, zaś niektóre obszary obecnej gminy należały do parafii ościennych. Sama parafia klimontowska powstała późno, bo w XVII w. Z zabudowy sakralnej, jaka dziś znajduje się na omawianym terenie wspomnieć należy kościół w Goźlicach, cenną budowlę, która obecnie stanowi ważną dominantę krajobrazową północnych obszarów gminy. Kościół w Olbierzowicach jest szczególnie ważnym składnikiem krajobrazu zachodniej części gminy, gdyż położony na wzgórzu, posiadający wysoką wieżę, kościół jest widoczny z odległości kilkunastu kilometrów. Dominuje nad doliną Koprzywianki i posiada łączność widokową ze świątyniami Klimontowa. Istotnym elementem krajobrazu kulturowego jest dawna synagoga, wybudowana w stylu klasycystycznym w połowie XIX wieku. Synagoga jest świadectwem po dawnej społeczności żydowskiej.

Innym elementem krajobrazu to cmentarze:

- **parafialne** w Goźlicach, Olbierzowicach oraz Klimontowie (na których można spotkać wiele nagrobków zabytkowych, niejednokrotnie będących dziełami sztuki kamieniarskiej, należących do znakomitych przedstawicieli ziemiaństwa czy zwykłych mieszkańców);

- **wojenne** w Adamczowicach, Górach Pęczowskich, Płaczkowicach, Beradzu oraz Goźlicach (przy cmentarzu parafialnym), będące świadectwem jednej z największych tragedii XX wieku jaką była I wojna światowa);

- **żydowski**, prawdopodobnie z XVII wieku (obecnie zlikwidowany, teren należy do szkoły)

Nieodłącznym elementem krajobrazu kulturowego są krzyże i kapliczki przydrożne. Obszary gminy Klimontów nie są w tej kwestii wyjątkiem, bowiem tego typu zabytkami jest tu dość duże nasycenie. Praktycznie w każdej wsi w gminie znajdują się obiekty kultu w postaci wspomnianych krzyży i figur. Podobnie jak w przypadku innych obszarów także i tu możemy je podzielić na kilka grup, zarówno pod względem architektury jak i fundacji. Znakomitą większość stanowią krzyże na kamiennych cokołach oraz figury Matki Boskiej, rzadziej świętych Jana Nepomucena czy innych. Na terenie gminy większość figur to fundacje mieszkańców

wsi, którzy stawiali je jako swoiste wota, np.: za ominięcie walk frontalnych (Śniekozy) oraz dla upamiętnienia tragicznych wydarzeń jak np. śmierć braci Politów w Śniekozach, którzy zginęli rozbrajając minę z czasów I wojny światowej. Dużą część fundowanych obiektów stanowią te związane z funkcjonowaniem ośrodków parafialnych oraz te fundowane przez ziemian, które znajdują się nieopodal dworów lub szlaków uczęszczanych przez właścicieli ziemskich przykładem figury przy pałacu w Górkach Klimontowskich oraz wzdłuż szosy Rzeszów-Radom, którą często podróżowano.

Już od czasów średniowiecza na terenie gminy dominowała własność szlachecka, dzięki czemu powstawały tu przez setki lat siedziby ważnych rodów. Do naszych czasów przetrwało wiele z owych obiektów, pochodzą one głównie z XIX w. i stanowią w każdym przypadku swoiste centrum miejscowego układu ruralistycznego. Zabudowa dworska znajduje się podobnie jak na innych terenach na wzgórzach stanowiących centralne punkty w poszczególnych miejscowościach. Dziś ten układ został zakłócony przez parcelacje gruntów, komasację lub inne zjawiska związane z przemianami w okresie PRL. Nie mniej jednak nadal można wyczytać w krajobrazie dawne układy. Większość omawianych obiektów możemy podzielić na dwie grupy. Pierwsza to dwory i pałace, drugie to ruiny zamków, o charakterze obronnym. Pierwszą grupę reprezentują trzy zespoły dworskie w Nawodzicach, Przybysławicach, Pęchowie oraz zespół pałacowy w Górkach Klimontowskich. W drugiej grupie znajdują się zamki w Konarach i w Ossolinie, gdzie pozostały jedynie skromne relikty istnienia dużych założeń obronnych.

Rolniczy charakter, jaki posiadał od tysiącleci omawiany teren nie sprzyjał powstawaniu dużej ilości obiektów związanych z techniką, które mogłyby przetrwać do dziś. Skromna liczba tych budowli reprezentowana jest przez obiekty związane z gospodarką wodną, mianowicie młyny wodne oraz gorzelnia. Z pośród niewielu tych obiektów do naszych czasów zachowała się wspomniana gorzelnia w Nowej Wsi, która niestety poprzez liczne przebudowy w różnym okresie straciła na swym pierwotnym charakterze, oraz kilka młynów wodnych w Rybnicy, w Górkach Klimontowskich oraz Szymanowicach. Wszystkie te obiekty sięgają okresu przełomu XIX-XX wieku i na stałe wykuły sobie miejsce w miejscowej historii, pamięci i oczywiście w krajobrazie.

Jedną z osobliwości terenów gminy a zarazem cennym zabytkiem jest tzw. „Betlejek” - budowla symbolizująca grotę Narodzenia Pańskiego. Jest to murowano - ziemny obiekt z wieżyczką na szczycie kopca okrywającego wspomnianą grotę. Ufundowany przez Ossolińskich obiekt stanowi dziś miejsce kultu. Szczególnie uroczyste wydarzenia religijne mają miejsce w czasie świąt Bożego Narodzenia. Owa niezwykła budowla stanowi dziś pewnego rodzaju centrum religijne i w pewien sposób stanowi element wspomagający budowanie miejscowej tożsamości.

Ważnym elementem są liczne miejsca pamięci i pomniki, które upamiętniają ofiary i wydarzenia od Powstania Styczniowego po II wojnę światową. Są to np. pomnik żołnierzy carskich w Rybnicy, legionistów Piłsudskiego w Klimontowie i Górkach Pęchowskich czy żołnierzy i partyzantów czasów II wojny światowej. Wśród wspomnianych obiektów znajdują się również obiekty upamiętniające mordy hitlerowców na ludności cywilnej w Szymanowicach, ludobójstwo na polskich oficerach dokonane w lasach Katynia i innych miejscach zbrodni czy pomnik bitwy pod Konarami.

Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to każdy ślad działalności człowieka znajdujący się na powierzchni lub w ziemi. Zabytki dzielimy na ruchome i nieruchome. Zabytek ruchomy to wytwór pracy człowieka w postaci narzędzi, broni, naczyń, ozdób, natomiast zabytek nieruchomy to pozostałości po osadach (budowlach), cmentarzyskach, pracowniach krzemieniarskich i dymarskich, kopalniach, które ukryte są pod powierzchnią ziemi (nazywane są stanowiskami archeologicznymi). W przypadku odkrycia zabytków archeologicznych w trakcie np. robót budowlanych należy wstrzymać wszelkie działania, zabezpieczyć miejsce odkrycia i zawiadomić właściwy WKZ, a jeśli to niemożliwe właściwego wójta, burmistrza, prezydenta miasta.

Stanowiska archeologiczne są ewidencjonowane w WUOZ w postaci Kart Ewidencji Zabytku Archeologicznego Lądowego (KEZAL) wykonywanych w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Całe terytorium Polski podzielone jest na prostokąty (obszary), w ramach których wykonywana jest inwentaryzacja i opracowanie stanowisk archeologicznych. Teren gminy Klimontów leży na obszarze AZP o numerach 89-70, 89-71, 90-70, 91-71, 91-70. Powierzchniowe badania archeologiczne zostało przeprowadzone w latach 90-tych przez zespół badaczy M. Florek, J. Libera, B. Bargieł i A. Zakościelna. W jego ramach zaewidencjonowano około 750 stanowisk archeologicznych (lista stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy Klimontów stanowi **załącznik nr 3** do niniejszego programu). W Gminnej Ewidencji Zabytków zostało jedynie ujętych 147 stanowisk (**załącznik nr 2**).

Do najważniejszy stanowisk archeologicznych należą: kurhan w Nowej Wsi, stan. 1/6 (wpisany do rejestru zabytków 573/A z dnia 18.07.1994), Konary stan. 1/3 – grodzisko (wpisane do rejestru zabytków nieruchomych jako ruiny średniowiecznej fortalicji tzw. Zamczysko z XIV i XV wieku) czy Ossolin 1/255 – zamek z XVI wieku (wpisany do rejestru zabytków nieruchomych jako pozostałości fortalicji z połowy XVII wieku). Bardzo dużą liczbę stanowisk stanowią ślady cmentarzysk, grobów, kurhanów i rozległych osad datowanych od epoki neolitu po wczesne średniowiecze.

Konary wzmiankowane są już w XIV wieku (Grot, syn Stągiewa został oskarżony o zamordowanie Jana Ossolińskiego). W XV wieku wraz z Nasławicami należały do Jana Słupeckiego herbu Rawa. Tej rodzinie zapewne należy przypisać wybudowanie fortalicji. W XVI wieku właścicielami Konar był Piotr Kochanowski, a w XVIII – Sołtykowie. Jeszcze na początku XIX wieku założenie to było bardzo dobrze widoczne. Obecnie jedynymi pozostałościami są piwnice. Zamek wybudowano na wybitnym, z natury obronnym cyplu, nad rzeczką Kujawką. Cypl od wschodu odcięto od wysoczyzny suchą fosą. Budowla ta była prawdopodobnie rodzajem wieży mieszkalnej.

Gródek (Zamek) na Mapie Galicji Zachodniej z lat 1801-1804 (<https://maps.arcanum.com>) oraz na mapie NMT (<https://mapy.geoportal.gov.pl>)

Innymi interesującymi zabytkami archeologicznymi są kurhany w Nowej Wsi, Konarach Kolonii czy Olbierzowicach na cmentarzu. Kopiec w Nowej Wsi o średnicy 20 m i wysokości 2 m, odkryty został w 1991 roku przez M. Florka, a w 1994 roku wpisany do rejestru zabytków. Kopiec w Olbierzowicach, znajdujący się obecnie na cmentarzu parafialnym, na Mapie Galicji Zachodniej z lat 1801-1804 oznaczony był, tak jak i poprzedni, krzyżem. Na początku XIX wieku kurhany te musiały być doskonale widoczne w topografii.

Kurhan w Nowej Wsi

Dziedzictwo niematerialne

W gminie funkcjonują Miejsko Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko Gminna Biblioteka Publiczna, Obiekt Kultury w Ossolinie, Dom Kultury w Starej Mleczarni, Dom Ludowy w Byszowie, realizujące wiele działań w zakresie upowszechniania dziedzictwa narodowego (coroczna organizacja Jarmarku na św. Jacka obchodów 3 maja, 11 listopada, rocznicy Bitwy pod Konarami w Konarach, posadzenie 100 dębów pamięci w Parku Katyńskim w Byszowie upamiętniających 100

zamordowanych w Katyniu z ziemi świętokrzyskiej, corocznego Pikniku Rycerskiego w Ossolinie wraz z Galą Kryształowego Berła, śniadania wielkanocne wg starych przepisów, wykonanie palm i ozdób wielkanocnych, prowadzenie Punktu Informacji Turystycznej, promocja czytelnictwa, spotkania z autorami itp). Na terenie gminy działają OSP w Nawodzicach, Klimontowie, Nasławicach, Krobielicach, Szymanowicach Dolnych, Pokrzywianie, Zakrzowie, Goźlicach, Konarach, Wilkowicach-Ossolinie, Beradzu i Byszowie. Działa Ludowy Klub Sportowy „Klimontowianka” Klimontów, Klub UKS Orlik Klimontów, Kółko Rolnicze w Pokrzywianie, Nawodzicach, Konarach i Pęchowcie oraz liczne towarzystwa i stowarzyszenia takie jak Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Konary czy Stowarzyszenie na Rzecz Klasztoru Podominikańskiego w Klimontowie „Wspólne Dobro”, Stowarzyszenie „Nasze Dziedzictwo Ossolin”, Stowarzyszenie Nawodzice Dzieciom, Stowarzyszenie Ziemia Goźlicko-Ossolińska, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Konary. Liczne są Koła Gospodyń Wiejskich: KGW Adamczowice, KGW w Beardzu, KGW w Borku Klimontowskim, KGW Byszów, KGW w Dziewkowie, KGW Grabina, KGW „Goźliczanki” w Goźlicach, KGW w Górkach, KGW „Klimontowianki”, KGW w Konarach, KGW Konary Kolonia, KGW w Krobielicach, Nawodzicach, Nowej Wsi, Nasławicach, Olbierzowicach, KGW Ossolin, KGW w Pęchowcie, Pęchowcu, Pokrzywianie, KGW Przybysławice, KGW w Płaczkowicach, Szymanowicach Dolnych, Śniekozach, w Ułanowicach „Ułanki”, KGW Wilkowice, KGW Węgrce Szlacheckie, KGW w Zakrzowie, KGW w Kroblicach Pęchowskich „Krobliczanki”.

Na terenie gminy w ciągu roku odbywają się kwesty: na rzecz ratowania Klasztoru podominikańskiego w Klimontowie podczas Jarmarku na św. Jacka prowadzona przez Stowarzyszenie na Rzecz Klasztoru Podominikańskiego w Klimontowie „Wspólne Dobro” oraz w okolicach dnia 1 listopada na rzecz ratowania zabytków prowadzona na cmentarzach parafialnych w Klimontowie przez Stowarzyszenie na Rzecz Klasztoru Podominikańskiego w Klimontowie „Wspólne Dobro” i w Goźlicach na cmentarzu parafialnym przez Stowarzyszenie Nasze Dziedzictwo Ossolin.

W gminie znajdują się następujące trasy i szlaki turystyczne: Czerwony szlak Gołoszyce - Piotrowice (99 km), Zielony szlak Chańcza - Pielaszów (110 km), trasa rowerowa PTTK Sandomierz, Rowerowy Szlak Architektury Obronnej, Sandomierski Szlak Jabłkowy, Szlak świętego Jakuba, Świętokrzyski Szlak Literacki, wschodni szlak rowerowy Green Velo, Nordic Walking Park Klimontów (trasy wyznaczone przez LGD).

Urząd Miasta i Gminy w Klimontowie w ramach dotacji przekazuje corocznie określoną kwotę na działania związane z ochroną dziedzictwa narodowego.

Gmina Klimontów należy do Lokalnej Grupy Działania Ziemi Sandomierskiej.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego:

Lp.	Obiekt zabytkowy	Miejscowość	Wpis do rejestru zabytków
1	Park dworski	Byszów	471/A z 06.08.1991
2	Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP	Goźlice	106 z 28.12.1932
3	Najstarsza część cmentarza parafialnego	Goźlice	385/A z 17.06.1988
4	18 nagrobków z XIX/XX wieku z cmentarza parafialnego (nagrobek eklektyczny anonimowy – cokół z krzyżem, Feliksa Ossolińskiego, Feliksa Zarodzińskiego, Franciszka Bąkiewicza, Jana Malinowskiego, Janiny Gadomskiej, Jerzego Dobrzańskiego, Józefy Szafirowskiej, Józefy Wituch, Katarzyny Moszczyńskiej, Konstantego Łaskiego, Marianny Łukasiewiczowej, Michała Sidora, Romana Radziszewskiego, Teofila Pawlickiego, Teresy Muchy, krzyż ku czci wiernych parafii Goźlice, Józefa Skorupskiego i Marii z Reykowskich Skorupskiej)	Goźlice	317B z 31.01.2013 317B z 22.07.2021
5	Pałac (zespół pałacowo-parkowy)	Górki Klimontowskie	86 z 08.02.1978
6	Park (zespół pałacowo-parkowy)	Górki Klimontowskie	691 z 19.12.1957
7	Cmentarz wojenny - legionowy	Góry Pęczowskie	409/A z 19.10.1989
8	Układ urbanistyczno – krajobrazowy dawnego miasta	Klimontów	110 z 22.05.1984
9	Kościół (zespół kościoła kolegiackiego p.w. św. Józefa)	Klimontów	114 z 4.01.1933
10	Brama na cmentarz przykościelny (zespół kościoła kolegiackiego p.w. św. Józefa) wraz rzeźbą Allegoria Nadziei i Allegoria Wiary	Klimontów	106 z 14.06.1977 375B z 19.08.2014
11	Krzyż przydrożny (zespół kościoła kolegiackiego p.w. św. Józefa)	Klimontów	375B z 19.08.2014

12	Kapliczka św. Józefa (zespół kościoła kolegiackiego p.w. św. Józefa) wraz z figurą św. Józefa z Dzieciątkiem	Klimontów	106 z 14.06.1977 374B z 28.07.1983
13	Plebania (zespół kościoła kolegiackiego p.w. św. Józefa)	Klimontów	44 z 01.03.1967
14	Kościół p.w. NMP i św. Jacka (zespół klasztorny Dominikanów)	Klimontów	115 z 28.12.1932
15	Klasztor (zespół klasztorny Dominikanów)	Klimontów	115 z 28.12.1932
16	Ogrodzenie z bramą (zespół klasztorny Dominikanów)	Klimontów	105 z 14.06.1977
17	Najstarsza część cmentarza parafialnego	Klimontów	599/A z 13.06.1988
18	14 nagrobków na cmentarzu parafialnym (grobowiec rodziny Barów i Kłosińskich, Teofili z Kurosadów Sobkowskiej, grobowiec rodziny Nowakowskich, Marii z Wróblewskich Heller, Władysława Chmielewskiego i Stefani z Chmielewskich Żakowiczowej, Stanisława Świątkowskiego, Adama, Marianny i Józefa Orłowskich, Filipa Drewniakowskiego, Jana Kędzierskiego, Pawła Szeląga, rodziny sabat, Ludwika Frończaka, grobowiec rodziny Szelągów, Kilarskich i Kwapińskich, Marianny z Sopskowskich Kwiecińskiej i Piotra Kwiecińskiego)	Klimontów	313B z 28.07.1983
19	Krzyż przydrożny z 1886 roku (na skrzyżowaniu ulic Żeromskiego i Osieckiej)	Klimontów	313B z 28.07.1983
20	Synagoga	Klimontów	43 z 01.03.1967
21	Zabudowa rynku	Klimontów	783/A z 30.05.1972
22	Ruiny średniowiecznego fortalicjum z działką 174, murami, piwnicami, zielenią	Konary	114 z 31.05.1983
23	Najstarsza część cmentarza parafialnego	Olbierzowice	590/A z 13.06.1988

24	21 nagrobków znajdujących się na cmentarzu parafialnym (Anieli Różańskiej, Anny Bartkowskiej, Elżbiety Darewskiej, Emilii ze Stempkiewiczów Pietrusińskiej, Feliksa i Justyny Rębacz, Maryanny Rybacz, Maryjanny z Szeringów Nawrockiej, Mateusza Szemraja, Pawła Cebuli, Teodory Gawrońskiej, Teodozji z Kozikowskich Radziszewskiej, Florentyny z Chochołów Górskiej i in, Kazimiery Szumacher, Grób Reklewskich, Bronisławy Bartkowskiej, Stanisława Bartkowskiego, Jana Wawroskiego, grób rodziny Chajęckich, Ignacego Ćmięckiego i in., Heleny z Brzozowskich Batkowskiej, Eufemji i Józefa Refkowskich)	Olbierzowice	459B z 17.10.2025
25	Kaplica (zespół kaplicy Betlejmskiej)	Ossolin	496 z 12.04.1957
26	Ogrodzenie z relikdami bramy (zespół kaplicy Betlejmskiej)	Ossolin	153 z 16.06.1977
27	Figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem (zespół kaplicy Betlejmskiej)	Ossolin	153 z 16.06.1977
28	Ruiny zamku wraz ze śladami fortyfikacji ziemnych	Ossolin	49 z 01.03.1967
29	Zbiorowa mogiła wojenna z I wojny światowej poległych w bitwie pod Konarami	Płazkowice	500/A z 24.05.1993
30	Cmentarz wojenny z I wojny światowej	Rogacz (ob. Adamczowice)	566/A z 27.12.1993
31	Mogiła żołnierzy carskich z 1863	Rybница	501/A z 24.05.1993
32	Kurhan	Nowa Wieś	573/A z 18.04.1994

Objęcie wyżej wymienionych zabytków formą ochrony jakim jest wpis do rejestru zabytków ma swoje konsekwencje w postaci należytego sparowania nad nim opieki. Właściciel lub posiadacz ma obowiązek zapewnienia warunków, między innymi, naukowego badania i dokumentowania zabytków, prowadzenia prac konserwatorskich i restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia zabytku, utrzymania zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie, upowszechniania wiedzy o zabytku (art. 5 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)). Właściciel lub posiadacz ma obowiązek zawiadomić WKZ w przypadku zniszczenia, zagubienia, kradzieży, zagrożeniu zabytku, miejsca przechowywania, zmianach dotyczących właściciela lub posiadacza zabytku (art. 28 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)). W przypadku prowadzonych robót budowlanych, prac restauracyjnych, konserwatorskich, prac archeologicznych itp. przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków należy uzyskać pozwolenie

WKZ (art. 36 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Art. 38, 39, 40 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) określa sposób kontroli zabytku wpisanego do rejestru zabytków przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W przypadku stanowisk archeologicznych oraz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków mają zastosowanie przepisy art. 31 i 32 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), w którym nałożony jest obowiązek pokrycia kosztów badań archeologicznych jeśli nastąpi przekształcenie lub zniszczenie zabytku archeologicznego

(w trakcie realizacji inwestycji), których rodzaj i zakres określa WKZ w drodze decyzji. Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru zabytków może zwrócić się do ministra kultury lub wojewódzkiego konserwatora zabytków o udzielenie dotacji na sfinansowanie prac restauratorskich i konserwatorskich (art. 74) w wysokości 50% lub 100% jeśli obiekt posiada wyjątkową wartość historyczną (art. 78 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Dodatkowo dotacji mogą udzielać organy samorządu: gminy, powiatu i województwa (art. 81 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

Zabytki ruchome z terenu gminy Klimontów wpisane do rejestru zabytków ruchomych to wystrój i wyposażenie zespołu poklasztornego i kościoła NMP i św. Jacka w Klimontowie, zespołu kościoła parafialnego p.w. św. Józefa w Klimontowie oraz kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Goźlicach i kościoła parafialnego p.w. św. Wawrzyńca w Olbierzowicach. Najliczniejsze są ołtarze, obrazy, rzeźby, krucyfiksy, ornaty, malowidła naścienne. Poza tym znajdują się w rejestrze między innymi, kielichy mszalne, kropielnice, epitafia, konfesjonały, świeczniki. Najbardziej cenny zabytek – romańska figura Matki Bożej z Dzieciątkiem z kościoła w Goźlicach znajduje się obecnie w Muzeum Diecezjalnym w Sandomierzu.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

W trakcie aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków w 2025 roku nie stwierdzono znaczących różnic w stanie zachowania obiektów. Dołączono do niej trzy dodatkowe obiekty: nagrobek na cmentarzu w Olbierzowicach, krzyż w Klimontowie i figura MB w Zakrzowie.

Najliczniejszą grupę obiektów zabytkowych stanowią kapliczki i krzyże przydrożne (często dziękczynne, wotywno, oddające mieszkańców w opiekę Bożej Opatrzności) a także obeliski (pomniki) upamiętniające II wojnę światową i tragiczny los mieszkańców gminy. Nie mniej liczne są zespoły sakralne i dworko-parkowe. Spis obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi załącznik nr 2.

W przypadku obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, ale ujętych w gminnej ewidencji zabytków, **pozwolenie na budowę lub rozbiórkę** wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39 Ustawy prawo budowlane). W trakcie realizacji inwestycji i stwierdzenia jej kolizji ze stanowiskiem archeologicznym mają zastosowanie przepisy art. 31 i 32 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz.

1568 z późn. zm.), w którym nałożony jest obowiązek pokrycia kosztów badań archeologicznych w przypadku przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego, których rodzaj i zakres określa WKZ w drodze decyzji.

W momencie przypadkowego odkrycia zabytku archeologicznego należy zawiadomić o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków lub właściwego wójta, prezydenta lub burmistrza.

Wykaz obiektów stanowiących własność Gminy Klimontów:

1. Cmentarz wojenny z I wojny światowej w Adamczowicach
2. część ruin zamku wraz ze śladami fortyfikacji ziemnych w Ossolinie
3. Krzyż przydrożny w Klimontowie (na skrzyżowaniu ulic Żeromskiego i Osieckiej)

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najważniejszymi zabytkami w gminie są:

- kościół pw. św. Wawrzyńca w Olbierzowicach, murowany, neogotycki, według projektu Stefana Szyllera, na miejscu drewnianego sprzed 1326 rokiem i modrzewiowego z 1468 roku rozebranego w 1910. Materiał z gotyckiego poprzednika został wykorzystany do budowy plebani. Oryginalny późnorennesansowy ołtarz znajduje się obecnie w kaplicy.

- kościół pw. WNMP w Goźlicach, w zrębie romański, orientowany, murowany, z początku. XIII w. Uszkodzony w czasie najazdów tatarskich, powiększony w XV w. W latach 1559-1620 użytkowany jako zbór przez kalwinów, następnie rozbudowany w latach 1620-1639. Odnowiony w 1879 r. spalony w czasie działań wojennych 1915 r. i 1945 r. Wyeksponowane elementy romańskie przy odbudowach 1920 r. i lat 1946-1948.

kościół w Goźlicach od północy

- kościół pw. św. Józefa w Klimontowie: barokowy, murowany, orientowany, zbudowany na rzucie elipsy w latach 1643-1650 według projektu Wawrzyńca Senesa, zniszczony przez Szwedów w 1656

r. i pożarem 1690 r. Budowę wznowiono w 1727 r., a konsekrowano w 1741 r. Remontowany w latach 1893 i 1958-61.

- klasztor w Klimontowie - fundacja Jan Zbigniewa Ossolińskiego z 1613 roku, klasztor piętrowy na rzucie kwadratu, zbudowany w latach 1620-1623, kościół orientowany, zbudowany 1617-1620, przylegający do klasztoru. Remontowany po pożarze z 1761 roku, przebudowany w 1769 roku. Klasztor to zespół budynków murowanych, ceglanych, w stylu późnego polskiego renesansu, kościół w tradycji gotyckiej.

- bożnica w Klimontowie - wzniesiona w 1851 r. niedaleko poprzedniej, drewnianej, murowana na planie kwadratu w stylu późnoklasycyzmu. Portyk joński o czterech kolumnach, podtrzymujący okalający budynek gzyms nawiązuje do architektury dworskiej. Na piętrze znajdował się babiniec, do którego prowadziły zewnętrzne schody pod portykiem. Wejście główne zakończone półkoliście przed portykiem. Dach niski, namiotowy.

- założenie urbanistyczne Klimontowa - miasto lokowane na gruntach wsi Rajmuntowice w 1604 r. przez Jana Zbigniewa Ossolińskiego. Zniszczone przez Szwedów w 1656 i przez pożary w 1819 i 1864 r. W centrum znajduje się prostokątny rynek, z którego naroży wychodzą ulice, zbiegające się w trakt staszowski na zachodzie i sandomierski na wschodzie, z traktem opatowskim przebiegającym wzdłuż rynku. Po południowo-zachodniej części miasta znajduje się kościół pokolegiacki, na skraju pod płaskowyżem klasztor dominikański, na wschód synagoga z kirkutem.

- pałac w Górkach - ceglany, parterowy, zbudowany przed 1623 r. przez Jana Zbigniewa Ossolińskiego. W XIX wieku przeszedł w ręce Ledóchowskich i później Karskich. Julian Ledóchowski wyremontował i rozbudował pałac w połowie wieku, zakładając także park angielski, Karski w 1896 roku gruntownie przebudował pałac. Obie prace wykonali architekci Marconi, pierwszą Henryk, drugą syn, Władysław.

- kaplica Betlejemska w Ossolinie - orientowana kaplica w postaci kopca na rzucie zbliżonym do półkola. Zbudowana przez Jerzego Ossolińskiego w 1640 r. Kryta ziemią spod Betlejem. Kopiec zwieńczony cylindryczną wieżą z latarnią, oryginalnie z dzwonkiem z Loreto. Remontowana w 1769 r. Stanowi część renesansowego założenia pałacowego w Ossolinie.

- zamek i założenie dworskie w Ossolinie - późnorenesansowy zamek na planie kwadratu, wzniesiony na cyplu płaskowzgórza w 1633 r. Kiedyś wielopiętrowy, zwieńczony attyką budynek już w XVIII w. był ruiną, rozebraną ostatecznie w latach 20. XX w. dla materiału budowlanego. Resztki murów i wieżę wysadzili w 1944 r. Niemcy. Obecnie zachowały się fundamenty i część ścian oraz charakterystyczny most arkadowy nad wąwozem. Poza tym do założenia dworskiego należał renesansowy ogród, z którego w XIX wieku pozostało kilka drzew.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.

W zaktualizowanej Gminnej Ewidencji Zabytków ujętych jest obecnie 168 obiektów nieruchomości i ruchomych oraz 147 stanowisk archeologicznych.

Poniżej przedstawiono wszystkie działania związane z opieką nad zabytkami, które zostały zrealizowane w latach 2021-2025 na terenie gminy Klimontów przy udziale dotacji Gminy Klimontów oraz pozyskanych środków zewnętrznych:

2025 rok:

- przy wsparciu finansowym RPOZ wykonano konserwację drewnianego ołtarza bocznego Dzieciątka Jezus w kościele rektoralnym pw. NMP w Klimontowie w kwocie 288 744,96 zł (przy wkładzie własnym gminy 5 774,96 zł)

- przy wsparciu finansowym RPOZ zrealizowano zadanie pn. „Remont chodników na zabytkowym cmentarzu parafialnym w Olbierzowicach” w kwocie 214 000 zł (przy wkładzie własnym gminy – 4 280 zł)

- przy wsparciu finansowym RPOZ zrealizowano zadanie pn. „Modernizacja zabytkowej kamienicy w Klimontowie poprzez przeprowadzenie prac budowlanych” w kwocie 397 000 zł (przy wkładzie własnym gminy – 7 940 zł)

- przy wsparciu finansowym RPOZ zrealizowano zadanie pn. „Remont więźby dachowej wraz z wymianą obłachowania na nowe pokrycie z blachy miedzianej połaci dachu kruchty i sygnaturki na zabytkowym kościele w Goźlicach” w kwocie 200 000 zł (przy wkładzie własnym gminy – 4 000 zł)

- Parafia Rzymskokatolicka w Goźlicach wykonała remont tynków zewnętrznych (łączna kwota przedsięwzięcia 79 944,17 zł, z czego 25 000 zł z budżetu Gminy Klimontów, 25 000 zł - ŚWKZ w Kielcach, reszta wkład własny parafii)

- Rektorat Rzymskokatolicki pw. Najświętszej Maryi Panny w Klimontowie - prace konserwatorskie przy ołtarzu bocznym, przy ścianie tęczowej po stronie południowej wraz z rzeźbami świętych zakonników – biskupów i dwóch puttów, obrazami: „Św. Dominik”, „Św. Anna nauczająca Marię”, i „Św. Andrzej” w kościele poddominikańskim pw. NMP i Św. Jacka w Klimontowie (całkowity koszt 104 382, 72 zł, z czego dotacja w wysokości 50 000 zł ŚWKZ w Kielcach)

- Parafia Rzymskokatolicka w Goźlicach, w ramach rządowego programu Ochrony zabytków dotacja w wysokości 96 000 zł z przeznaczeniem na pokrycie kosztów zadania: remont dachu kruchty głównej oraz tynków zewnętrznych między nawą główną a kruchtą, łączny koszt 175 175, 20 zł

- remont krzyża przydrożnego z 1886 roku (na skrzyżowaniu ulic Żeromskiego i Osieckiej) za kwotę 14 907,94 zł

2024 rok:

- prace porządkowo-naprawcze na cmentarzu wojennym w Adamczowicach

- Parafia Rzymskokatolicka w Goźlicach – prace remontowe przy kościele parafialnym w zakresie remontu więźby dachowej, wymiany pokrycia dachowego, wymiany rynien i rur spustowych, remontu tynków zewnętrznych – IV etap prac (łączna wartość 175 175,20 zł, z czego 25 000 zł z dotacji Gminy Klimontów, środki własne 17 375,20 zł)

- Rektorat Rzymskokatolicki pw. Najświętszej Maryi Panny w Klimontowie wykonał konserwację drewnianego ołtarza bocznego św. Dominika w kościele pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Jacka w Klimontowie – konserwacja elementów polichromowanych (za łączną kwotę 56 284 zł z czego połowa z środków własnych i 28 142,40 zł z dotacji Gminy Klimontów)

- dokończenie remontu nagrobka Walerii i Feliksa Ossolińskich, finansowane z kwoty zorganizowanej przez Stowarzyszenie "Nasze Dziedzictwo Ossolin" w kwocie – 11 540,59 zł i jednego dolara amerykańskiego (w akcję kwestowania zaangażowanych było przeszło stu wolontariuszy ze szkół w Lipniku i Ossolinie, druhowie z OSP Ossolin-Wilkowice, Goźlice i

Usarzów, członkowie kół gospodyń wiejskich w Ossolinie, Śniekozach, Usarzowie, Wilkowicach i Węgrcach Szlacheckich, a także liczne osoby prywatne)

2023 rok:

- Stowarzyszenie na rzecz Klasztoru Podominikańskiego w Klimontowie „Wspólne Dobro” z siedzibą w Klimontowie pozyskało środki w kwocie 12 900 zł z dotacji ŚWKZ w Kielcach na prace konserwatorskie stali pod chórem muzycznym wykonanych przez warsztat Macieja Polejowskiego, z kościoła Podominikańskiego pw. św. Jacka w Klimontowie (II etap prac – konserwacja estetyczna stali po stronie północnej)

- Rektorat Rzymskokatolicki pw. Najświętszej Maryi Panny w Klimontowie – konserwacja ołtarza bocznego przy ścianie tęczowej (po stronie północnej), późnobarokowy (rokoko) z lat 1780-1781, rzeźb św. Barbary i Katarzyny oraz dwóch puttów, wykonanych przez warsztat Macieja Polejowskiego, a także współczesne ołtarzowi obrazy późnobarokowe: „Św. Józef”, „Adoracja Dzieciątka” i „Św. Piotr” w kościele podominikańskim pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Jacka w Klimontowie za łączną kwotę 138 632 zł (z czego 50 000 zł z dotacji Gminy Klimontów, 36 632 zł ze środków własnych, 52 000 zł dotacja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego)

- parafia Rzymskokatolicka w Goźlicach - wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Goźlicach – remont konstrukcji więźby dachowej, pokrycie miedziane nad kaplicą północną z sygnaturką, nad kaplicą południową bez sygnaturki, zakrystią, kruchtą z wykonaniem tynków renowacyjnych na łączną wartość 242 858,60 zł (z czego 50 000 zł z dotacji Gminy Klimontów, środki własne 12 858,60 zł i 180 000 zł dotacja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego)

2022 rok:

- Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Goźlicach realizowała zadanie polegającego na wykonaniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Goźlicach – dach kościoła w Goźlicach, remont konstrukcji więźby dachowej, wraz z wymianą obłachowania na nowe pokrycie z blachy miedzianej połączy dachowej dachu nawy głównej prezbiterium i remont tynku ściany między nawą główną a prezbiterium (bez sygnaturki i dachu nad kaplicą od strony południowej) II etap na kościele, (wsparte z dotacji Gminy Klimontów w kwocie 50 000 zł, środki własne 106 000,24 zł oraz środki w kwocie 50 000 zł z dotacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w kwocie 137 200,01zł - łączna wartość 686 000,24 zł)

- Stowarzyszenie na rzecz Klasztoru Podominikańskiego w Klimontowie „Wspólne Dobro” z siedzibą w Klimontowie - prace konserwatorskie stali pod chórem muzycznym wykonanym przez warsztat Macieja Polejowskiego, z kościoła Podominikańskiego pw. św. Jacka w Klimontowie (I etap prac – konserwacja techniczna stali po stronie północnej), pozyskane środki w kwocie 16 269 zł

- Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Józefa w Klimontowie – remont dachu wieży południowej kościoła parafialnego p.w. św. Józefa w Klimontowie etap II – z wyłączeniem dwóch połaci (południowa i zachodnia) dachu wieży południowej (wsparte z dotacji Gminy Klimontów w kwocie 50 000 zł, środki własne 196,99 zł oraz środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego)

2021 rok:

- Rektorat Rzymskokatolicki p.w. Najświętszej Maryi Panny w Klimontowie - remont konserwatorski kruchty etap II, (o łącznej wartości 152 615,19 zł: dotacja Gminy Klimontów w wysokości 50 000 zł, środki własne w wysokości 22 615 zł, Minister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu - dotacja w kwocie 80 000 zł)

- Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Goźlicach - remont konstrukcji sygnaturki wraz z wymianą blaszanego pokrycia na nowe z blachy miedzianej na bocznej kaplicy od strony południowej o łącznej wartości 149 272,06 zł (w tym pozyskane z dotacji Gminy Klimontów 50 000 zł, wkład własny 49 272,06 zł oraz 50 000 zł dotacja ŚWKZ w Kielcach)

Stowarzyszenie "Nasze Dziedzictwo Ossolin" od kilku lat sukcesywnie prowadzi prace konserwatorskie przy Kaplicy Betlejemskiej w Ossolinie. Korzystano w tym zakresie ze wsparcia ze środków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach, jak również samorządu województwa świętokrzyskiego. Wartość zrealizowanych dotychczas prac to ponad 100 tys. zł. Wykonany został kompleksowy remont barokowej figury Matki Bożej z Dzieciątkiem, wraz z odtworzeniem niezachowanego trzonu pomnika (koszt prac blisko 40 tys. zł), remont kamiennej fasady kaplicy, portalu, parapetu, trzech tablic epitafijnych i kropielnicy.

Od 13 lat prowadzono także remonty zabytkowych nagrobków na cmentarzu parafialnym w Goźlicach. Do tej pory przeprowadzony został kompleksowy remont sześciu pomników: Jerzego Dobrzańskiego z 1836 roku, Elżbiety Synowskiej z 1840 roku, rodziny Gadomskich/Skulskich z 1858 roku, Teofila Pawlickiego z 1874 roku, Feliksa Zarodzińskiego z 1892 roku (żeliwno-żelazny) oraz rodziny Ossolińskich z l. 50. XIX wieku. Korzystano ze środków konserwatorskich, marszałkowskich, a także z datków zebranych podczas kwest. Łączny koszt wykonanych prac to około 120 tys. zł.

Ogólnie stan zachowania zabytków w gminie Klimontów ocenia się na dobry.

Mocne strony - potencjał

- aktualizowana na bieżąco gminna ewidencja zabytków
- położenie gminy przy głównych szlakach komunikacyjnych;
- walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- zabytkowy zespół poddominikański w Klimontowie, zespół kościoła kolegiackiego p.w. św. Józefa w Klimontowie, zespół pałacowo-parkowy w Górkach Klimontowskich, zespół kaplicy Betlejemskiej w Ossolinie;
- liczne miejsca pamięci narodowej o znaczeniu ponad regionalnym;
- bogactwo zabytków ruchomych (bezcenna ikona Matki Najświętszej);
- wyciąg narciarski w Konarach;
- bogata historia terenu gminy oraz całej Sandomierszczyzny i licznie występujące tu zabytki budownictwa i architektury oraz stanowiska archeologiczne;
- kultywowanie tradycji (np. tzw. brunonalia);
- szlaki turystyczno-kulturowe;
- rozwinięte rolnictwo i sadownictwo;
- duża ilość aktywnych stowarzyszeń

Słabe strony - problemy

- niewystarczające środki finansowe przeznaczone na ochronę zabytków;
- niewykorzystanie potencjału zabytków;
- niska świadomość ochrony zabytków;
- niewystarczająca edukacja dzieci i młodzieży w dziedzinie historii; regionalnej i wrażliwości na kulturę;
- brak rozwiniętej oferty turystycznej;
- samowolna przebudowa obiektów zabytkowych;
- przedkładanie dobra własnego nad dobro społeczne;

Szanse

- popularyzacja dziedzictwa kulturowego jako „modnej dziedziny”;
- stworzenie cyklicznych i okolicznościowych przedsięwzięć, imprez promujących zabytki;
- kształtowanie wrażliwości na kulturę oraz edukacja regionalna dzieci i młodzieży;
- organizowanie konkursów i plenerów malarskich, fotograficznych, konkursów literackich;
- wykorzystanie Sandomierza, Tarnobrzegu, Opatowa, Sulisławic, Świętego Krzyża, Kielc i innych miejscowości dla promocji gminy;
- odtwarzanie tradycyjnych zawodów i rzemiosł, pielęgnacja folkloru oraz rodzimych tradycji, zwyczajów i obyczajów;
- zatrudnianie pracowników do opieki nad zabytkami (spadek bezrobocia);
- wsparcie finansowe z funduszy UE, programów rządowych i innych pozabudżetowych źródeł;
- kontynuowanie współpracy z sąsiednimi gminami;
- nawiązanie współpracy z zagranicznymi regionalnymi;
- wykorzystanie metod aktywnego marketingu do rozpoznania rynku turystycznego w celu wejścia na ten rynek;
- tworzenie oferty turystycznej;
- rozbudowa agroturystyki;-
- odrestaurowanie obiektów zabytkowych;;
- tworzenie punktów widokowych;
- promowanie szlaków turystyczno-kulturowych i rozwój turystyki aktywnej;
- stworzenie atrakcyjnej bazy danych o dziedzictwie kulturowym gminy;
- współpraca z organizacjami turystycznymi, młodzieżowymi i innymi.

Zagrożenia

- brak aktualnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy
- niewystarczające środki na konserwację, badania naukowe oraz promocję dziedzictwa kulturowego
- trudności w egzekwowaniu przepisów prawa w zakresie ochrony zabytków
- postępująca degradacja zabytków
- zanikanie dawnych form budownictwa i układów ruralistycznych (rozbiórka starych domów drewnianych i budynków gospodarczych, brak remontów itp.)
- zanikanie tradycji i tożsamości regionalnej
- niewłaściwie prowadzone prace budowlane i remontowe przy obiektach zabytkowych

7. Priorytety i kierunki działania w ramach GPOnZ

Strategicznym celem Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Klimontów na lata 2025 – 2028 jest zachowanie dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie gminy. Starania, które będą prowadzić do jego realizacji powinny służyć budowaniu i utrwalaniu poczucia tożsamości lokalnej, utrzymaniu ładu przestrzennego oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Aby osiągnięcie tego celu było możliwe należy określić główne kierunki działań oraz zadania priorytetowe w realizacji. W miarę ich wypełniania, działania winny być poddawane systematycznej weryfikacji, co pozwoli na realne dopasowanie do aktualnych możliwości finansowych i potrzeb właścicieli.

Priorytetami, zadaniami i kierunkami działań programu opieki są:

Priorytet I. Ochrona i rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy

Kierunek 1 Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

1/ dofinansowanie prac restauratorsko – konserwatorskich przy obiektach niebędących własnością gminy na podstawie stosownej uchwały dotyczącej udzielania dotacji (zgodnie z art. 81 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) w miarę pojawiających się potrzeb (dotacje udzielane są corocznie)

- rewaloryzacja ruin zamku Ossolińskich - finansowane z RPOZ na kwotę 386 220 zł (przy udziale środków gminnych – 7724,40 zł)

2/ renowacja lub utrzymanie zabytków będących własnością gminy

- bieżące utrzymanie cmentarza wojennego w Adamczowicach

Kierunek 2 Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

1/ Określenie, szczególnych z punktu widzenia gminy, kryteriów ochrony zabytków oraz dziedzictwa kulturowego w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także przy kształtowaniu środowiska (np. podczas wydawania decyzji o warunkach zabudowy czy przygotowywania planów zagospodarowania przestrzennego)

2/ Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków w planie ogólnym gminy

3/ Włączenie wszystkich stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy do Gminnej Ewidencji Zabytków

4/ Włączenie wszystkich nagrobków wpisanych do rejestru zabytków ruchomych znajdujących się na cmentarzu parafialnym w Goźlicach, Klimontowie i Olbierzowicach

Kierunek 3 Ochrona historycznie ukształtowanych układów ruralistycznych i miejskich polegająca na poprawie ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez:

– ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy

- wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi, miasta oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy,
- wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk

Priorytet II. Rozszerzanie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz jego promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej

Kierunek 1 Badania i dokumentacja dziedzictwa kulturowego gminy

- 1/ Wspieranie projektów naukowo-konserwatorskich dotyczących dziedzictwa materialnego i niematerialnego regionu, w tym badań nad architekturą sakralną, etnograficznych czy archeologicznych
- 2/ Dalsze poszerzanie bazy Gminnej Ewidencji Zabytków o nowe obiekty opracowane w ramach badań i dokumentacji dziedzictwa kulturowego gminy

Kierunek 2 Poszerzanie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy

- 1/ Udostępnianie i aktualizacja informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy
- 2/ Tworzenie gminnego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego

Kierunek 3 Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

- 1/ Inicjowanie i organizowanie (np. we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa) szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego dla mieszkańców i pracowników gminy
- 2/ Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych dla różnych grup wiekowych
- 3/ Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy
- 4/ Wspieranie organizacji konferencji popularyzatorskich dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy
- 5/ Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także właściwego postępowania przy zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo
- 6/ wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej (we współpracy ze specjalistami z instytucji zajmujących się badaniem i ochroną zabytków)

8. Instrumentarium realizacji GPOnZ

Realizacja Programu powinna odbywać się poprzez współpracę samorządu gminy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Narodowym Instytutem Dziedzictwa oraz właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych, parafią, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami regionalnymi a także ośrodkami naukowymi i muzeami.

Kolejną formą realizacji Programu są działania własne władz samorządowych, które można podzielić na:

- prawne – problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego powinna być uwzględniona przez władze gminy przy uchwalaniu przepisów prawa miejscowego
- finansowe – należyte utrzymanie, wykonywanie remontów i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych, będących własnością gminy oraz stosowanie systemu dotacji i ulg finansowych, nagród czy zachęt dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych
- programowe – realizacja projektów i programów regionalnych, w tym działania w ramach programów dofinansowywanych z funduszy Unii Europejskiej i innych funduszy zewnętrznych

Realizację Programu można podzielić na dwa segmenty – zarządzanie oraz monitoring i ewaluację. Oba elementy wdrażania są ze sobą spójne i wzajemnie zależne, co oznacza że oba są warunkiem realizacji programu.

System zarządzania Programem odbywa się na trzech poziomach. Są to:

- **Rada Miasta i Gminy – uchwała Program oraz przyjmuje sprawozdania w okresach dwuletnich**
- **Burmistrz Miasta i Gminy Klimontów – odpowiada za przygotowanie i realizację Programu oraz sporządza sprawozdanie z jego realizacji dla Rady Gminy**
- **Urząd Miasta i Gminy wraz ze swoimi jednostkami organizacyjnymi – odpowiada za bieżącą realizację zadań Programu**

Zakłada się, że zadania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tworzenie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków)
- finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych)
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami)
- społecznych (m.in. poprzez działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami i wykorzystaniem zabytków)
- kontrolnych (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego)

9. Zasady oceny realizacji GPOnZ

Właściwy monitoring i wynikająca z niego ocena realizacji Programu powinna się odbywać na podstawie rzetelnych informacji. Podstawą metodologii zbierania informacji są:

- bazowanie na przyjętych w gminie zasadach gromadzenia i przetwarzania informacji,
- wykorzystywanie jak największej ilości dostępnych danych i źródeł informacji
- stosowanie odpowiednich (adekwatnych) mierników

Zestaw proponowanych mierników dla każdego z priorytetów przedstawia się następująco:

Priorytet I. Ochrona i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy

1. Poziom około **0,15 %** wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
2. Wartość dofinansowania wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych tym pracom
3. Liczba i wartość dofinansowania obiektów zabytkowych objętych wsparciem zewnętrznym
4. Wartość wsparcia udzielonego z budżetu gminy dla właścicieli prywatnych i organizacji pozarządowych na realizację Programu
5. Liczba wdrożonych dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego gminy
6. Powstanie Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych
7. Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
8. Inne

Priorytet II. Rozszerzanie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz jego promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej

1. Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego itp.)
2. Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
3. Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych
4. Liczba opracowanych i wydanych informatorów o zabytkach (w tym folderów promocyjnych, przewodników itp.) lub liczba pobrań aplikacji
5. Liczba publikacji z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego
6. Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
7. Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego
8. Liczba osób uczestniczących w obchodach Europejskich Dni Dziedzictwa na terenie gminy
9. Liczba inicjatyw indywidualnych i społecznych wspieranych przez gminę i związanych z opieką nad dziedzictwem niematerialnym
10. Inne

10. Źródła finansowania GPOnZ

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego lub trwałego zarządu. Wiąże się to z prowadzeniem i finansowaniem prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych.

W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych powyżej działań jest jej zadaniem własnym.

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 kwietnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Dotację można otrzymać składając stosowny wniosek do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzkiego konserwatora zabytków właściwego ze względu na miejsce położenia albo przechowywania zabytku. Może ona zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź, posiadaczem zabytku lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Celem udzielenia może być wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz prac przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, które mogą zostać objęte dotacją:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wewnątrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizacja konstrukcyjna części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizacja instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;

- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Jeżeli zabytek poddawany pracom konserwatorskim posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej zamierzającej realizować działania przy zabytku dotacji na przeprowadzenie badań archeologicznych oraz wykonanie ich dokumentacji, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych działań. Przepis ten stosuje się także w przypadku, gdy w trakcie realizacji działań nastąpi niespodziewane odkrycie nieznanego wcześniej zabytku archeologicznego, po jego wpisaniu do rejestru lub ujęciu w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków i określeniu zakresu oraz rodzaju badań archeologicznych.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach mogą ubiegać się o ich dofinansowanie z różnych źródeł. Są to m.in.:

- środki z budżetu gminy Klimontów
- środki z budżetu samorządu województwa lub powiatu
- środki Funduszu Kościelnego - dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji
- środki Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- środki dostępne w ramach programów finansowanych z funduszy unijnych

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy w kilku programach operacyjnych:

Ochrona zabytków

Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Kluczowe do realizacji programu są zadania zmierzające do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich. O dotację mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe). Finansowanie odbywa się w formie udzielenia dotacji lub refundacji w okresie trzech lat od przeprowadzenia prac przy zabytku, przy czym możliwe jest, jednakże tylko w szczególnych przypadkach, uzyskanie całkowitego dofinansowania.

Wspieranie działań muzealnych

Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych. Premiowane będą projekty kompleksowe, nowatorskie, o wysokich wartościach merytorycznych i umiejętnie wykorzystanych elementach multimedialnych. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań w zakresie: organizacji czasowych wystaw muzealnych; modernizacji i tworzenia stałych wystaw muzealnych; publikacji katalogów do wystaw muzealnych; konserwacji muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego, a także doposażenia pracowni konserwatorskich. Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Kultura ludowa i tradycyjna

Celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, w tym warsztaty, kursy i seminaria dotyczące szeroko pojętej kultury tradycyjnej, a także działania popularyzujące unikalne i żywe elementy kultury tradycyjnej, zadania artystyczne i użytkowe o charakterze interdyscyplinarnym i międzyrodowiskowym oraz na prowadzenie szkolenia przez „mistrza” w zakresie różnych dziedzin niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Ochrona zabytków archeologicznych

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Do składania wniosków uprawnione są samorządowe i państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne uczelnie akademickie oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Wspólnie dla dziedzictwa

Program jest organizowany celem wzmocnienia społecznego zaangażowania w ochronę materialnego dziedzictwa kulturowego oraz wykorzystania jego wartości dla rozwoju społecznego obecnych i przyszłych pokoleń. Wnioskodawcami mogą być organizacje pozarządowe, które planują realizować projekty obejmujące prace porządkowe przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnych ewidencjach zabytków. W ramach programu można także aplikować o dofinansowanie zadań polegających m.in. na identyfikowaniu i dokumentowaniu dziedzictwa kulturowego (materialnego) czy wzmocnieniu praktyk społeczno-kulturowych, np. tradycji rękodzielniczych czy zanikających, dawnych technik budowlanych. Dofinansowaniem objęte mogą być również projekty edukacyjne i popularyzujące wiedzę na temat dziedzictwa materialnego oraz promujące dobre praktyki w zakresie poszukiwania zabytków zgodnie z obowiązującymi procedurami

i zasadami ochrony dziedzictwa archeologicznego. W projektach realizowanych przez organizacje pozarządowe uczestniczą wolontariusze, zyskując nowe doświadczenie i podnosząc swoje kompetencje z zakresu opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju

Celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Premiowane będą również działania związane z upowszechnianiem wiedzy na temat miejsc, faktów oraz postaci związanych z walką i męczeństwem. Promowane jest:

- podkreślenie prestiżu miejsca pamięci/trwałego upamiętnienia
- nadanie lub przywrócenie odpowiedniego wyrazu
- zaangażowanie w opiekę nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami jak największej liczby różnych podmiotów
- zapewnienie jak najlepszej dostępności miejsca/trwałego upamiętnienia
- tworzenie nowych trwałych upamiętnień w miejscach, gdzie ich obecność jest uzasadniona interesem społecznym
- twórcze zastosowanie nowoczesnych metod badań, edukacji i promocji do ochrony dziedzictwa narodowego
- stosowanie rozwiązań prawnych sprzyjających lepszej opiece nad miejscami pamięci/trwałymi upamiętnieniami (uwzględnienie miejsca pamięci, jego ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, czy objęcie go inną formą ochrony prawnej)

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury nie współprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, publiczne i niepubliczne uczelnie oraz kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, a także podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Groby i cmentarze wojenne w kraju

Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń

z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń.

Celem programu jest otoczenie grobów i cmentarzy wojennych w kraju opieką polegającą na:

- prowadzeniu robót budowlanych, prac remontowych, konserwatorskich i restauratorskich
- zabezpieczeniu i utrzymaniu w jak najlepszym stanie
- prowadzeniu badań archeologicznych i prac poszukiwawczych
- prowadzeniu prac związanych z urządzeniem grobu/kwatery/cmentarza wojennego; dokumentowaniu i prowadzeniu badań naukowych
- popularyzowaniu i upowszechnianiu wiedzy

Promowane jest:

- obejmowanie opieką obiektów, których stan zachowania wymaga podjęcia niezwłocznego działania
- opieka nad grobami i cmentarzami wojennymi o wyjątkowej wartości historycznej
- nadanie lub przywrócenie odpowiedniej rangi obiektom grobownictwa wojennego
- wykorzystanie nowoczesnych metod badań, edukacji i promocji
- zaangażowanie w opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi jak największej liczby różnych podmiotów
- stosowanie, w ramach obowiązujących przepisów prawa, rozwiązań sprzyjających lepszej ochronie prawnej grobów i cmentarzy wojennych

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, publiczne i niepubliczne uczelnie oraz kościoły i związki wyznaniowe, osoby prawne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Kultura cyfrowa

Celem programu jest udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych, uwzględniających opracowanie i digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego.

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe, a także ich osoby prawne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Infrastruktura domów kultury

Celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury.

Do składania wniosków uprawnione są domy kultury, ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury, biblioteki posiadające status samorządowej instytucji kultury, w skład których wchodzi domy kultury, ośrodki kultury lub centra kultury i sztuki oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury, w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez ministra kultury wkładu własnego do wybranych projektów realizowanych przy udziale środków europejskich.

Uprawnionymi do otrzymania dotacji są: jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe działające w sferze kultury, publiczne szkoły artystyczne, państwowe uczelnie artystyczne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Promesa MKiDN może pokryć maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach, Minister Kultury może zdecydować o pokryciu więcej niż 85% wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Partnerstwo publiczno-prywatne

Istnieją również możliwości finansowania prac przy zabytkach z wykorzystaniem ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym z dnia 19 grudnia 2008 r. (Dz. U. z 2022 r., poz. 407 i 1079.), która określa zasady współpracy podmiotu publicznego i partnera prywatnego. Dla realizacji wspólnych projektów przez administrację publiczną i przedsiębiorców w formule PPP ważne są również: ustawa z dnia 21 października 2016 r. o koncesji na roboty budowlane lub usługi (Dz. U. z 2021 r. poz. 541, z 2019 r. poz. 1655 i z 2022 r. poz. 1726) oraz ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1710 i z 2020 r. poz. 1517) regulujące podstawowe zasady współpracy publiczno-prywatnej.

Wg ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005 i 1079) zadania własne gmin obejmują również sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 7, pkt. 1, ppkt 9). W celu wykonywania zadań gmina może tworzyć jednostki organizacyjne, a także zawierać umowy z innymi podmiotami, w tym z organizacjami pozarządowymi (art. 9, pkt. 1).

Regionalny Program Operacyjny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego na lata 2021-2027

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą nr 4973/22 z dnia 4 marca 2022 r. przyjął zaktualizowany projekt programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027, celem przedłożenia dokumentu Komisji Europejskiej.

W ramach **Celu szczegółowego 4 (vi) wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych** realizowane będą działania obejmujące m.in.:

- wzmocnienie potencjału turystycznego zabytków o szczególnym znaczeniu i ich oddziaływania na rozwój gospodarczy poprzez dostosowanie obiektów zabytkowych do pełnienia funkcji związanych z kulturą. Realizowane będą przedsięwzięcia dot. rozwoju infrastruktury obejmujące m.in. **renowację, modernizację, ochronę i rozwój infrastruktury zabytkowej w celu podniesienia jej atrakcyjności turystycznej i dostępności (w tym z zakresu przystosowania obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami),**
- udostępnienie i ułatwienie dostępu do dóbr kultury oraz zastosowania nowoczesnych technologii poszerzających krąg odbiorców oferty - projekty polegające m.in. na konserwacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych,

archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i udostępnienie, także przez proces digitalizacji, w tym **wsparcie bibliotek, bibliotek multimedialnych, domów kultury i innych instytucji kultury,**

- wspieranie konkurencyjności i odporności sektora turystycznego (ulepszenie infrastruktury turystycznej, dywersyfikacja produktów, zastosowanie modeli biznesowych) poprzez tworzenie nowych, rozbudowę istniejących miejsc atrakcyjnych turystycznie poprzez roboty budowlane, modernizację, wyposażenie infrastruktury ułatwiającej dostęp do miejsc i obszarów atrakcyjnych turystycznie,
- inwestycje w obiekty/miejsca tworzące **turystyczne szlaki tematyczne** (obiekty/miejsca odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych) lub turystyczne szlaki rodzajowe (np. kajakowe, rowerowe, kamperowe), w tym poprawę ich dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa świętokrzyskiego, turyści,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- instytucje kultury, z wyłączeniem państwowych instytucji kultury oraz współprowadzonych przez Ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, działające w sferze ochrony środowiska, kultury, turystyki,
- parki narodowe i krajobrazowe,
- organizacje pozarządowe,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- przedsiębiorstwa społeczne,
- instytucje kultury oraz instytucje zarządzające obiektami dziedzictwa kulturowego.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 – Priorytet VII: Kultura (projekt zatwierdzony przez Radę Ministrów)

Celem priorytetu jest wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Obejmie on inwestycje w rozwój infrastruktury kultury oraz ochronę dziedzictwa kulturowego w celu wzmocnienia ich potencjału w zakresie oddziaływania na rozwój gospodarczy. Szczególną pieczę zostaną objęte zabytki UNESCO, Pomniki Historii oraz obiekty posiadające tytuł Znak Dziedzictwa Europejskiego. Działanie obejmuje wsparcie obiektów, w których w wyniku realizacji projektu prowadzona będzie działalność kulturalna i które mają potencjał do rozwoju turystyki kulturowej. Poprzez realizację inwestycji związanych z renowacją, konserwacją, rewaloryzacją i restauracją obiektów zabytkowych (w tym zabytków ruchomych), zwiększy się ich atrakcyjność dla odbiorców. Priorytet uwzględnia również wspieranie rozwoju infrastruktury wspierającej ochronę i zachowanie otoczenia zabytkowych obiektów. Ma on ponadto za zadanie zwiększyć atrakcyjność i konkurencyjność regionów poprzez wykorzystanie unikalnego zasobu jakim jest dziedzictwo kulturowe, w celu przyciągnięcia turystów krajowych i zagranicznych.

Środki z funduszu mogą wykorzystywać jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2021- 2027

Tego typu programy są podzielone na trzy kategorie: transgraniczne, transnarodowe i międzyregionalne. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia. W przypadku programów współpracy transgranicznej aplikować mogą do nich jednostki z obszarów przylegających do granic państwowych. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży. W ramach programów współpracy transnarodowej mogą współdziałać duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw, natomiast w zakresie współpracy międzyregionalnej wszystkie regiony. Projekty oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i Norweski Mechanizm Finansowy 2014-2021

Mechanizm Finansowy EOG, obok funduszy strukturalnych, stanowi największe źródło zewnętrznego finansowania kultury w Polsce. Środki na te programy przeznaczone są przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego - Norwegię, Islandię i Lichtenstein. Wspierają one działania między innymi z zakresu kultury. Środki nowej perspektywy, z trzeciej edycji Mechanizmu Finansowego EOG (2014-2021) uruchomione zostały w 2016 r., a programy będą wdrażane do 2024 r. Program opiera się na dwóch działaniach:

- zarządzanie dziedzictwem kulturowym, którego celem jest poprawa zarządzania dziedzictwem kulturowym poprzez stworzenie odpowiednich warunków do prowadzenia działalności kulturalnej, zarówno w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego, jak również w zakresie infrastruktury kulturalnej; w skład tego działania wchodzi:
 - poddziałanie 1.1: *Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego*, w którego ramach możliwa jest ochrona, konserwacja, i/ lub rozbudowa zabytków nieruchomych z ich otoczeniem na potrzeby działalności kulturalnej, a także ochrona zabytkowych ogrodów i parków
 - poddziałanie 1.2: *Innowacyjne wykorzystanie infrastruktury do prezentacji dziedzictwa kulturowego*, gdzie możliwa jest budowa, rozbudowa i remont infrastruktury kulturalnej
- współpraca kulturalna – celem tego działania jest rozwój współpracy kulturalnej pomiędzy twórcami i uczestnikami życia kulturalnego oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy polskimi instytucjami a instytucjami z Norwegii, Islandii i Lichtensteinu

Dofinansowanie może sięgnąć 85% kosztów kwalifikowanych, w zależności od rodzaju beneficjenta. W związku z tym, że dokumenty programowe i kryteria przyznawania dotacji ulegają drobnym zmianom w każdym roku budżetowym, należy każdorazowo sprawdzać wzory aktualnie obowiązujących dokumentów na stronie programu.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów (BGK)

Podstawowym celem Funduszu Termomodernizacji i Remontów jest pomoc finansowa dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia termo-modernizacyjne i remontowe oraz wypłata rekompensat dla właścicieli budynków mieszkalnych, w których były lokale kwaterunkowe.

W przypadku obiektów zabytkowych możliwe jest uzyskanie premii remontowej stanowiącej 60% kosztów przedsięwzięcia remontowego.

Beneficjentem premii remontowej są właściciele lub zarządcy budynków wielorodzinnych, których użytkowanie rozpoczęto:

- przed dniem 14 sierpnia 1961 r. lub co najmniej 20 lat przed dniem złożenia wniosku o premię remontową do banku kredytującego oraz
- budynek ten należy do społecznej inicjatywy mieszkaniowej lub towarzystwa budownictwa społecznego;
- budynek ten został wybudowany przy wykorzystaniu kredytu udzielonego przez BGK na podstawie wniosków o kredyt złożonych do dnia 30 września 2009 r. lub przy wykorzystaniu finansowania zwrotnego w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego bez względu na status prawny, z wyłączeniem jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych. Więcej informacji na temat możliwości dofinansowania można pozyskać ze strony:

<https://www.bgk.pl/podmioty-ryнку-mieszkaniowego/modernizacja-i-rewitalizacja/premia-remontowa-z-funduszu-termomodernizacji-i-remontow>

Inne programy

Jednostki samorządu terytorialnego i ich wydziały organizacyjne mogą również korzystać z innych źródeł pozyskiwania środków na opiekę nad zabytkami oraz na wzmacnianie tożsamości lokalnej. Programy o takim profilu proponują np. fundacje, którym patronują duże firmy z kapitałem polskim. Gmina może także wspierać organizacje pozarządowe w pozyskiwaniu takich środków. Przykładowo programy wspierające proponują:

- Fundacja Orlen – *Program „Czuwamy! Pamiętamy!”*; jego celem jest przywrócenie należnej czci Miejscom Pamięci na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a które do tej pory pozostawały w złym stanie technicznym. Wnioskodawcą mogą być:
 - organizacje pozarządowe lub oddziały terenowe organizacji pozarządowej posiadające osobowość prawną lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną (z wyłączeniem spółek prawa handlowego) tj. fundacje, stowarzyszenia, uczniowskie kluby sportowe, stowarzyszenia kultury fizycznej, organizacje społeczno-zawodowe rolników;
 - podmioty niebędące organizacją pozarządową, np. jednostki samorządu terytorialnego lub ich jednostki organizacyjne, szkoły publiczne, przedszkola publiczne;
 - kościelne jednostki organizacyjne prowadzące działalność pożytku publicznego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

Wnioskodawcą może być również podmiot wpisany do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, jeśli jest jednocześnie wpisany do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

- Fundacja Łukasiewicza - celem *Programu „Rozgrzewamy Polskie Serca”* jest wspieranie inicjatyw działających na rzecz integracji lokalnej społeczności wokół kultury, tradycji oraz wydarzeń lub pamięci historycznej. Podejmowane inicjatywy mają budować kapitał społeczny na lokalnym poziomie. Program skierowany jest do organizacji pozarządowych,

jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych, szkół publicznych i przedszkoli publicznych oraz związków wyznaniowych i ich organizacji. Zgłaszane projekty muszą oddziaływać na lokalną społeczność oraz być związane z pielęgnowaniem kultury, tradycji, wydarzenia lub pamięci historycznej.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Gmina będzie wydatkowała środki na realizację zadań z zakresu ochrony zabytków poprzez:

- zadania inwestycyjne dotyczące ochrony zabytków będących własnością gminy,
- dofinansowanie lub pomoc w zdobyciu środków na prace restauratorsko – konserwatorskie przy obiektach niebędących własnością gminy
- umieszczenie stosownych zapisów dotyczących ochrony zabytków w strategii rozwoju gminy, planie ogólnym, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego itp.
- wykonywanie opracowań z zakresu lepszego rozpoznania zasobu dziedzictwa kulturowego gminy (w ramach współpracy z instytucjami naukowymi i zajmującymi się ochroną zabytków, ekspertami, poprzez działalność organizacji pozarządowych – np. lokalnych stowarzyszeń itp.)

Zakres finansowania planowanych przez gminę zadań z zakresu opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa kulturowego realizowanego łącznie z działalnością bibliotek, świetlic i domów kultury jest ustalone na 1,5% corocznie uchwalanego budżetu.

12. Podsumowanie

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Klimontów na lata 2025-2028 wytycza kierunki polityki władz samorządowych w tak ważnych kwestiach jak ochrona lokalnych wartości kulturowych, w tym zabytków, tradycji i krajobrazu kulturowego. Ważnym elementem Programu jest rozwój i promocja walorów turystycznych gminy, z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych. Zakłada się, że cele nakreślone w Programie będą osiągnięte w wyniku szerokiej współpracy władz gminy z Świętokrzyskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Kielcach, jednostkami samorządu terytorialnego oraz innymi organizacjami i związkami, których działania obejmują ochronę walorów kulturowych i krajobrazowych.

Program podkreśla rolę całej społeczności lokalnej – właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, organizacji pozarządowych, władz samorządowych oraz wszystkich mieszkańców w zachowaniu miejscowego dziedzictwa kulturowego.

Kolejna edycja (aktualizacja) Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Klimontów powinna zostać opracowana po czterech latach od przyjęcia go przez Radę Gminy.

Integralną część niniejszego opracowania stanowią:

- załącznik 1 (wykaz obiektów nieruchomości i ruchomych ujętych w GEZ)
- załącznik 2 (wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w GEZ)

- załącznik 3 (wykaz stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy Klimontów)

Bibliografia:

Karty ewidencyjne zabytków nieruchomych,

Karty ewidencyjne zabytków ruchomych,

Karty stanowisk archeologicznych AZP

Arnold S., *Podziały administracyjne woj sandomierskiego*, Kielce 2001,

Atlas historyczny Polski, Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku, cz. 2, Warszawa 1993,

Baliński M., Lipiński T., *Starożytna Polska pod względem jeograficznym i statystycznym*, T. 2, Warszawa 1885,

Bardach J., Leśnodorski B., Pietrzak M., *Historia państwa i prawa polskiego*, Warszawa 1976,

Chmielnicki S., *Wieś i parafia Olbierzowice*, Sandomierz 1929,

Historia państwa i prawa Polski, t. 4, Od uwłaszczenia do odrodzenia państwa, Warszawa 1982,

Kaczanowski P., Kozłowski J. K., *Najdawniejsze dzieje ziem polskich*, w: *Wielka Historia Polski*, t. 1, Kraków 2003,

Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. III, z. 11, Warszawa 1962,

Kowalski W., *Uposażenie parafii archidiakonatu sandomierskiego w XV-XVIII w.*, Kielce 1998,

Kukliński W., *Miasto prywatne Klimontów i jego kościoły*, Sandomierz 1911,

Labuda G., *Mieszko I*, Wrocław, Warszawa, Kraków, 2002,

Michta J., *Powiatowa heraldyka samorządowa województwa świętokrzyskiego i jej symbolika*, Kielce 2004,

Niebelski E., *Klimontów, miasto prywatne rodu Ossolińskich 1240-1990*, Klimontów 1993,

Orzechowski S., *Zaplecze osadnicze i podstawy surowcowe starożytnego hutnictwa świętokrzyskiego*, Kielce, 2007,

Pająk J. Z., *Dzieje podziałów administracyjnych a granice regionu świętokrzyskiego* [w:] *Region świętokrzyski. Mit czy rzeczywistość?*, Kielce 2001,

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. I-XV, Warszawa 1880-1902,

Szczur S., *Historia Polski. Średniowiecze*, Kraków 2002,

Wisner H., *Zygmunt III Waza*, Wrocław, Warszawa, Kraków 1991,

Zwaliska zamku i kaplica betleemska w Ossolinie, *Tygodnik Ilustrowany*, t. VI, nr 164, 1862.

Strony internetowe:

sandomierz.opoka.org.pl

powstanie1863.zsi.kielce.pl

isap.sejm.gov.pl

mapy.zabytek.gov.pl/nid/

maps.arcanum.com

mapy.geoportal.gov.pl

sztetl.org.pl

Załącznik 1 - Obiekty nieruchome i ruchome ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków				
Lp.	Nr w miejsc.	Miejscowość	Obiekt zabytkowy	Datowanie
1.	1	Adamczowice	Cmentarz wojenny	1915 r.
2.	2	Adamczowice	Figura	1967 r.
3.	3	Adamczowice	Kapliczka	2. poł. XX w.
4.	4	Adamczowice	Krzyż	2. poł. XX w.
5.	5	Adamczowice	Krzyż	1948 r.
6.	1	Beradź	Figura	1925 r.
7.	2	Beradź	Krzyż	1921 r.
8.	3	Beradź	Krzyż	1911 r.
9.	4	Beradź	Krzyż	1. poł. XX w. ?
10.	5	Beradź	Cmentarz wojenny	1915 r.
11.	6	Beradź	Cmentarz wojenny	1915 r.
12.	1	Borek Klimontowski	Miejsce pamięci	1960 r.
13.	2	Borek Klimontowski	Krzyż	2. poł. XX w. (?)
14.	1	Byszów	Miejsce pamięci	współcz.
15.	2	Byszów	Figura	1884 r.
16.	3	Byszów	Krzyż	1934 r.
17.	4	Byszów	Park dworski	XIX w.
18.	1	Byszówka	Krzyż	współcz.
19.	2	Byszówka	Kapliczka	współcz.
20.	1	Goźlice	Krzyż	2. poł. XIX w.
21.	2	Goźlice	Cmentarz wojenny	1915 r.
22.	3	Goźlice	Cmentarz parafialny	pocz. XIX w.
23.	4	Goźlice	Dzwonnica	współcz.
24.	5	Goźlice	Figura	1886 r.
25.	6	Goźlice	Kościół	1. poł. XIII w.
26.	7	Goźlice	Krzyż	1884 r.
27.	8	Goźlice	Krzyż	1864 r.
28.	9	Goźlice	Krzyż	1854 r.
29.	10	Goźlice	Nagrobek	poł. XX w.
30.	11	Goźlice	Nagrobek	XIX w.
31.	12	Goźlice	Nagrobek	XIX w.
32.	13	Goźlice	Nagrobek	pocz. XX w.

33.	1	Górki Klimontowskie	Młyn	1. ćw. XIX w..
34.	2	Górki Klimontowskie	Stróżówka	XIX w.
35.	3	Górki Klimontowskie	Brama	pocz. XIX w.
36.	4	Górki Klimontowskie	Figura	1905 r.
37.	5	Górki Klimontowskie	Figura	1876 r.
38.	6	Górki Klimontowskie	Figura	1890 r.
39.	7	Górki Klimontowskie	Mostek	XIX w.
40.	8	Górki Klimontowskie	Pałac	pocz. XIX w.
41.	9	Górki Klimontowskie	Park	XIX w.
42.	1	Góry Pęczowskie	Cmentarz wojenny	1915 r.
43.	2	Góry Pęczowskie	Cmentarz wojenny	1915 r.
44.	1	Grabina	Krzyż	1958 r.
45.	1	Kępie	Krzyż	2. poł. XX w.
46.	2	Kępie	Krzyż	poł. XX w.
47.	1	Klimontów	Miejsce pamięci	1964 r.
48.	2	Klimontów	Krzyż	?
49.	3	Klimontów	Krzyż	XIX/XX w.
50.	4	Klimontów	Kościół przyklasztorny	1617-1620 r.
51.	5	Klimontów	Kolegiata	1643-1650 r.
52.	6	Klimontów	Klasztor	1620-1623 r.
53.	7	Klimontów	Kapliczka Św. Józefa	ok.1870 r.
54.	8	Klimontów	Figura	1693 r.
55.	9	Klimontów	Figura	1941 r.
56.	10	Klimontów	Figura	1850 r.
57.	11	Klimontów	Dom ul. Osiecka 36	pocz. XX w.
58.	12	Klimontów	Dom ul. Osiecka 18 a	1. poł. XX w.
59.	13	Klimontów	Dom ul. Osiecka 17	koniec XIX w.
60.	14	Klimontów	Dom ul. Krakowska	pocz. XX w.
61.	15	Klimontów	Dom ul. Krakowska 19	
62.	16	Klimontów	Cmentarz parafialny	1843 r.
63.	17	Klimontów	Brama kolegiacka	kon. XVIII w.
64.	18	Klimontów	Brama klasztorna	1780-1787 r.
65.	19	Klimontów	Dawna biblioteka	pocz. XX w
66.	20	Klimontów	Bank	1910 r.
67.	21	Klimontów	Krzyż	XIX/XX w.
68.	22	Klimontów	Miejsce pamięci	2008 r.
69.	23	Klimontów	Miejsce pamięci	1924 r.

70.	24	Klimontów	Plebania	przed 1758 r.
71.	25	Klimontów	Synagoga	1851 r.
72.	26	Klimontów	Figura Św. Jacka	
73.	27	Klimontów	Układ urbanistyczny	1605 - 2. poł. XIX w.
74.	28	Klimontów	Zabudowa rynku	XIX/XX w.
75.	29	Klimontów	Nagrobek	poł. XX w.
76.	30	Klimontów	Nagrobek	1863 r.
77.	31	Klimontów	Nagrobek	1931 r.
78.	32	Klimontów	Nagrobek	1868 r.
79.	33	Klimontów	Kwatera wojenna	poł. XX w.
80.	34	Klimontów	Kwatera wojenna	1915 r.
81.	35	Klimontów	Kwatera wojenna	1915 r.
82.	36	Klimontów	Nagrobek	1903 r.
83.	37	Klimontów	Nagrobek	XIX w.
84.	38	Klimontów	Nagrobek	1881 r.
85.	39	Klimontów	Nagrobek	XIX w.
86.	40	Klimontów	Nagrobek	1910 r.
87.	41	Klimontów	Kamienica, ul. Opatowska	pocz. XX w. ?
88.	42	Klimontów	Cmentarz żydowski	poł. XIX w.
89.	43	Klimontów	Mogiła na starej cz. cmentarza	1911 r.
90.	44	Klimontów	Krzyż	XIX/XX w.
91.	1	Konary	Miejsce pamięci	2006 r.
92.	2	Konary	Miejsce pamięci	2000 r.
93.	3	Konary	Figura Św. Jana	XIX w.
94.	4	Konary	Krzyż	
95.	5	Konary	Zamek	XIV lub XV w.
96.	1	Krobielice	Figura	1921 r.
97.	2	Krobielice	Krzyż	1. poł. XX w.
98.	1	Kroblece Pęczowskie	Figura	1939 r.
99.	1	Nasławice	Figura	XVIII w.
100.	2	Nasławice	Krzyż	1867 r. ?
101.	3	Nasławice	Figura	XVII/XVIII w. ?
102.	1	Nawodzice	Krzyż	2. poł. XX w.
103.	2	Nawodzice	Krzyż	1831 r.
104.	3	Nawodzice	Dwór	
105.	4	Nawodzice	Krzyż	poł. XX w.

106.	1	Nowa Wieś	Krzyż	
107.	2	Nowa Wieś	Kapliczka domkowa	2. poł. XX w.
108.	3	Nowa Wieś	Gorzelnia	pocz. XX w.
109.	1	Olbierzowice	Cmentarz parafialny	pocz. XIX w.
110.	2	Olbierzowice	Kościół	1910 r.
111.	3	Olbierzowice	Nagrobek Powstańca	1911 r.
112.	4	Olbierzowice	Nagrobek	1. poł. XX w.
113.	5	Olbierzowice	Pomnik Powstania Styczniowego	
114.	6	Olbierzowice	Miejsce pamięci	1930 r.
115.	7	Olbierzowice	Nagrobek	1. poł. XIX w.
116.	8	Olbierzowice	Nagrobek	1863 r.
117.	9	Olbierzowice	Nagrobek	poł. XIX w.
118.	10	Olbierzowice	Grobowiec Reklewskich	
119.	11	Olbierzowice	Nagrobek	1915 r.
120.	12	Olbierzowice	Cmentarz przykościelny	
121.	13	Olbierzowice	Nagrobek Heleny Grzybowiczowej	1930 r.
122.	1	Ossolin	Betlejek	1640 r.
123.	2	Ossolin	Figura	
124.	3	Ossolin	Figura Św. Jana	XVIII w.
125.	4	Ossolin	Ogrodzenie z reliktem bramy Betlejska	1640 r.
126.	5	Ossolin	Zamek	1633-1634 r.
127.	1	Pęczów	Dawny dwór	1. poł. XIX w.
128.	2	Pęczów	Krzyż	
129.	3	Pęczów	Krzyż	2. poł. XIX w.
130.	1	Płaczkowice	Cmentarz wojenny	1915 r.
131.	2	Płaczkowice	Cmentarz wojenny	1915 r.
132.	1	Pokrzywianka	Figura	1922 r.
133.	2	Pokrzywianka	Krzyż	
134.	1	Przybysławice	Krzyż	1930 r.
135.	2	Przybysławice	Dawny dwór	k. XIX w.
136.	1	Rogacz	Krzyż	1930 r.
137.	1	Rybnica	Miejsce pamięci	
138.	2	Rybnica	Miejsce pamięci	2013 r.
139.	3	Rybnica	Miejsce pamięci	1863 r.

140.	4	Rybnica	Młyn	1910 r.
141.	1	Szymanowice Dolne	Miejsce pamięci	1985 r.
142.	2	Szymanowice Dolne	Krzyż	1853 r.
143.	3	Szymanowice Dolne	Krzyż	1916 r.
144.	4	Szymanowice Dolne	Młyn	
145.	1	Szymanowice Górne	Krzyż	1951 r.
146.	2	Szymanowice Górne	Figura	1936 r.
147.	1	Śniekozy	Figura	1917 r.
148.	2	Śniekozy	Kapliczka domkowa	2. poł. XX w.
149.	3	Śniekozy	Krzyż	1926 r.
150.	4	Śniekozy	Figura	1918 r.
151.	1	Ułanowice	Figura	1915 r.
152.	2	Ułanowice	Figura	1915/1920 r.
153.	3	Ułanowice	Studnia podworska	XIX / XX w. ?
154.	4	Ułanowice	Piwnica podworska	XIX / XX w. ?
155.	5	Ułanowice	Piwnica podworska	XIX / XX w. ?
156.	6	Ułanowice	Piwnica podworska	XIX / XX w. ?
157.	1	Węgrce Szlacheckie	Krzyż	1946 r.
158.	2	Węgrce Szlacheckie	Figura	2. poł. XX w.
159.	1	Wilkowice	Krzyż	1913 r.
160.	2	Wilkowice	Cokół	XVIII w. ?
161.	1	Zakrzów	Figura	1958 r.
162.	2	Zakrzów	Krzyż	1854 r.
163.	3	Zakrzów	Krzyż	XIX/XX w.
164.	4	Zakrzów	Kapliczka	
165.	5	Zakrzów	Kapliczka	
166.	6	Zakrzów	Kapliczka	
167.	7	Zakrzów	Kapliczka	
168.	8	Zakrzów	Figura	1917 r.

Załącznik 2 - Stanowiska archeologiczne ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków						
Lp.	Miejscowość	Funkcja obiektu	Chronologia	Nr obszaru AZP	Nr Stanowiska w miejscowości	Nr Stanowiska na obszarze
1	Borek Klimontowski	Osady Ślady osadnictwa	Neolit Okres halsztacki D	90-71	1	1
2	Byszów	Osady Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu	90-71	17	117
3	Byszów	Osady	Środkowy neolit I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	90-71	3	103
4	Byszów	Ślady osadnictwa Osady	Neolit I. okres epoki brązu	90-71	9	109
5	Byszów	Osada	pradzieje	90-71	13	113
6	Byszów	Osada	neolit	90-71	14	114
7	Byszów	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu	90-71	19	119
8	Byszów	Ślad osadnictwa Osada	Neolit I. okres epoki brązu	90-71	20	120
9	Byszów	Osady	neolit, wczesna epoka brązu	90-71	21	121
10	Byszów	Osada	Wczesne średniowiecze	90-71	24	124
11	Byszów	Osady Ślady osadnictwa	I. okres epoki brązu Okres lateński	90-71	26	139
12	Byszów	Osady	Epoka brązu	90-71	33	147
13	Byszów	Ślady osadnictwa Osada?	Wczesne średniowiecze	90-71	34	148
14	Byszów	Ślad osadnictwa Osada	Neolit	90-71	35	149
15	Byszów	Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit	90-71	39	153
16	Byszów	Osady Punkt osadniczy	VIII-X w.	90-71	47	263
17	Byszów	Osada Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	90-71	48	264
18	Byszów	Osady	Neolit I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze do X w.	90-71	5	105
19	Byszów	Osady Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu Nieokreślone	90-71	6	106
20	Byszów	Osady	Okres halsztacki	90-71	7	107
21	Byszów	Ślady osadnictwa	Neolit I. okres epoki brązu	90-71	12	112
22	Dziewków	Kopiec (Graniczny?)	?	90-71	15	366
23	Goźlice	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Wczesne	89-71	5	60

			średniowiecze			
24	Goźlice	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit	89-71	45	177
25	Goźlice	Osady Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Późny neolit Wczesne średniowiecze	89-71	60	192
26	Goźlice	Osady	I. okres epoki brązu Okres wpływów rzymskich Wczesne średniowiecze	89-71	72	303
27	Goźlice	Osada	Wczesne średniowiecze	89-71	8	63
28	Goźlice	Osada	Wczesne średniowiecze	89-71	8	64
29	Góry Pęczowskie	Osada	Epoka brązu	89-70	19	130
30	Góry Pęczowskie	Osada	pradzieje	89-70	24	135
31	Góry Pęczowskie	Osada	Środkowy neolit	89-70	12	123
32	Góry Pęczowskie	Osada Ślad osadnictwa	Neolit	89-70	23	134
33	Grabina	Osady Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Późny okres wpływów rzymskich X-XII w.	89-71	1	72
34	Grabina	Osady	Środkowy neolit Wczesne średniowiecze	89-71	2	73
35	Grabina	Osady	Środkowy neolit X-XI w.	89-71	3	74
36	Grabina	Ślad osadnictwa Osady	Wczesny neolit Środkowy neolit Okres wpływów rzymskich XII-XIII w.	89-71	4	75
37	Grabina	Osady Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Okres halsztacki X-XI w.	89-71	8	79
38	Grabina	Osady	Środkowy neolit Wczesne średniowiecze	89-71	9	80
39	Grabina	Osady	I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	10	81
40	Grabina	Osady	Środkowy neolit Wczesne średniowiecze	89-71	11	82
41	Grabina	Ślad osadnictwa Osada	Neolit Wczesne średniowiecze	89-71	12	83
42	Grabina	Osady	Środkowy neolit IX-X w.	89-71	13	84
43	Grabina	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Okres wpływów rzymskich	89-71	14	85
44	Grabina	Ślad osadnictwa Osada	Okres wpływów rzymskich Wczesne średniowiecze	89-71	15	88

45	Klimontów	Ślad osadnictwa Osada	I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	90-71	5	24
46	Klimontów	Osada	Epoka brązu	90-71	7	26
47	Klimontów	Osady	Epoka brązu Wczesne średniowiecze	90-71	12	35
48	Klimontów	Osada	Neolit	90-71	15	38
49	Klimontów	Cmentarzysko (Grób)	Okres halsztacki/lateński	90-71	22	179
50	Klimontów	Ślad osadnictwa (Grób)	Wczesny młodszy okres przed rzymski	90-71	23	380
51	Konary Kolonia	Kurhan	pradzieje	90-70	1	14
52	Konary Kolonia	Ślad osadnictwa Osady	Neolit	90-70	3	16
53	Konary Kolonia	Osady Ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze	90-70	5	79
54	Konary	Osada	Środkowy neolit	89-70	3	14
55	Konary	Grób w obstawie kamiennej?	pradzieje	89-70	4	19
56	Konary	Grób?	neolit	89-70	12	48
57	Krobielice	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	90-71	20	16
58	Krobielice	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu Średniowiecze	90-71	27	56
59	Krobielice	Ślad osadnictwa Osada	XII-XIII w.	90-71	29	76
60	Krobielice	Osady	Halsztacki Wczesne średniowiecze	89-71	2	278
61	Krobielice	Osady Ślad osadnictwa	Środkowy neolit I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	4	280
62	Krobielice	Osady	Środkowy neolit Okres halsztacki/lateński Wczesne średniowiecze	89-71	14	485
63	Krobielice	Osada?	Epoka brązu	89-71	6	394
64	Krobielice	Ślady osadnictwa Osada	Środkowy neolit Wczesne średniowiecze	89-71	13	484
65	Krobielice	Ślady osadnictwa Osady	Neolit I. okres epoki brązu II. okres epoki brązu V. okres epoki brązu - o. halsztacki Wczesne średniowiecze, do X w.	89-71	15	486
66	Krobielice	Osada? Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu ? Wczesne średniowiecze	90-71	34	88
67	Nastawice	Osady	I. okres epoki brązu O. halsztacki - V. okres epoki brązu	89-71	3	263

68	Nasławice	Ślad osadnictwa Osady	Neolit Okres wpływów rzymskich Wczesne średniowiecze	89-71	4	264
69	Nasławice	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	5	265
70	Nasławice	Ślad osadnictwa Osady	Wczesny neolit I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	6	266
71	Nasławice	Osady	I. okres epoki brązu Okres wpływ. rzymskich / wędrówek ludów IX-XI w.	89-71	7	267
72	Nasławice	Osada Ślad osadnictwa	neolit, wczesna epoka brązu	90-71	60	370
73	Nasławice	Osada	XII w.	89-71	9	411
74	Nasławice	Osady	I. okres epoki brązu Okres halsztacki/lateński	89-71	10	412
75	Nasławice	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Nieokreślona	89-71	11	413
76	Nasławice	Osada	I. okres epoki brązu	89-71	13	115
77	Nasławice	Osada	Nieokreślona	89-71	14	416
79	Nasławice	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu III. - V. okres epoki brązu	89-71	15	417
79	Nasławice	Osady	Neolit I. okres epoki brązu IV. - V. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	16	418
80	Nasławice	Ślad osadnictwa Osada	VII-VIII w.	89-71	19	425
81	Nawodzice	Osada	Okres halsztacki	91-70	11	12
82	Nowa Wieś	Kurhan	Neolit	90-70	1	6
83	Ossolin	Osady Ślady osadnictwa	Środkowy neolit I. okres epoki brązu Epoka brązu	90-71	37	18
84	Ossolin	Osada	I. okres epoki brązu	90-71	38	19
85	Ossolin	Osada Ślad osadnictwa	Epoka brązu Wczesne średniowiecze	89-71	9	260
86	Ossolin	Osady	Neolit Wczesne średniowiecze	89-71	15	274
87	Ossolin	Osady	I. okres epoki brązu Okres wpływów rzymskich	89-71	17	310
88	Ossolin	Osada Ślad osadnictwa	I okres epoki brązu	89-71	21	345
89	Ossolin	Osada Ślady osadnictwa	I. okres epoki brązu Okres lateński Wczesne średniowiecze	89-71	30	355

90	Pęchowiec	Ślad osadnictwa Osady	Neolit Okres wpływów rzymskich XI-XII w.	90-71	19	13
91	Pęchowiec	Ślad osadnictwa Osada?	Nieokreślony Wczesne średniowiecze	90-71	24	46
92	Pęchowiec	Osada? Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Wczesne średniowiecze	90-71	26	52
93	Pęchowiec	Ślad osadnictwa Osada	Średniowiecze	90-71	32	74
94	Pęchowiec	Osada Ślady osadnictwa	Środkowy neolit I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	3	235
95	Pęchowiec	Osada	II. okres epoki brązu	89-71	7	239
96	Pęchów	Osada	I. okres epoki brązu	90-71	22	44
97	Pęchów	Ślad osadnictwa Osady	Środkowy neolit I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	90-71	29	63
98	Pęchów	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit I. okres epoki brązu	90-71	39	97
99	Pęchów	Osady Ślad osadnictwa	Środkowy neolit II. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	4	154
100	Pęchów	Osada Ślad osadnictwa	II. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	5	155
101	Pęchów	Osada	Wczesne Średniowiecze	89-71	7	157
102	Pęchów	Osada	XII-XIII w.	89-71	8	158
103	Przybysławice	Osada Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	90-71	17	201
104	Przybysławice	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu	90-71	33	126
105	Przybysławice	Osada	I. okres epoki brązu	90-71	5	128
106	Przybysławice	Osady Ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze	90-71	6	129
107	Przybysławice	Osada	wczesna epoka brązu	90-71	7	132
108	Przybysławice	Osady Ślad osadnictwa	neolit, wczesna epoka brązu	90-71	8	154
109	Przybysławice	Ślad osadnictwa Osada	XII-XIII w.	90-71	9	155
110	Przybysławice	Osady Ślad osadnictwa	IV. okres epoki brązu Okres halsztacki	90-71	15	199
111	Przybysławice	Osady Cmentarzysko	neolit, epoka brązu	90-71	6	200
112	Przybysławice	Osada	pradzieje	90-71	18	202
113	Szymanowice	Wieś	XVI-XVII w.	90-70	3	5
114	Śniekozy	Osady Osada	Środkowy neolit Wczesne	89-71	2	207

			średniowiecze			
115	Śniekozy	Ślad osadnictwa Osady	Środkowy neolit Okres wpływów rzymskich Wczesne średniowiecze	89-71	11	289
116	Śniekozy	Osada	Neolit	89-71	12	190
117	Śniekozy	Ślady osadnictwa Osada	Środkowy neolit I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	17	341
118	Węgrce Szlacheckie	Osada	I. okres epoki brązu	89-71	2	262
119	Wilkowice	Osada Ślady osadnictwa	Środkowy neolit Późny neolit Wczesne Średniowiecze	89-71	6	275
120	Wilkowice	Osady	I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	8	282
121	Wilkowice	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit II. okres epoki brązu	89-71	13	307
122	Wilkowice	Osady Ślad osadnictwa	Okres halsztacki/lateński Okres wpływów rzymskich	89-71	14	308
123	Wilkowice	Osady	II. okres epoki brązu III. - V. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	15	309
124	Wilkowice	Osady	I. okres epoki brązu Średniowiecze	89-71	22	364
125	Wilkowice	Ślady osadnictwa Osada	Okres lateński Wczesne średniowiecze	89-71	25	367
126	Wilkowice	Osady Osada	I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	26	368
127	Wilkowice	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	29	371
128	Wilkowice	Ślady osadnictwa Osada	II. okres epoki brązu III. okres epoki brązu IV. - V. okres epoki brązu	89-71	30	372
129	Wilkowice	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu Wczesne Średniowiecze	89-71	32	400
130	Wilkowice	Osady	I. okres epoki brązu Wczesne średniowiecze	89-71	33	401
131	Wilkowice	Osada Ślady osadnictwa	I. okres epoki brązu Środkowy neolit Wczesne Średniowiecze	89-71	34	402
132	Zakrzów	Osady	Neolit Okres wpływów rzymskich	89-71	3	86

			XII-XIII w.			
133	Zakrzów	Osada	X-XI w.	89-71	4	87
134	Zakrzów	Osada	pradzieje	89-71	13	131
135	Zakrzów	Osada Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu Epoka brązu	89-71	16	141
136	Zakrzów	Osada Ślad osadnictwa	Neolit Starożytny nieokreślony	89-71	18	143
137	Zakrzów	Ślady osadnictwa Osada	Neolit? Wczesne średniowiecze	89-71	21	146
138	Zakrzów	Ślady osadnictwa Osada	Schyłkowy paleolit I. okres epoki brązu Okres halsztacki Wczesne średniowiecze	89-71	32	208
139	Zakrzów	Ślady osadnictwa Osada	I. okres epoki brązu Późny Lateński - Okres wpływów rzymskich Wczesne średniowiecze	89-71	36	212
140	Zakrzów	Osady	Późny okres wpływów rzymskich Wczesne średniowiecze	89-71	43	219
141	Zakrzów	Osada Ślad osadnictwa	Epoka brązu Wczesne średniowiecze	89-71	45	121
142	Zakrzów	Osady Ślad osadnictwa	I. okres epoki brązu Epoka brązu Wczesne średniowiecze	89-71	47	223
143	Zakrzów	Osada	Epoka brązu?	89-71	48	224
144	Zakrzów	Osada	XII-XIV w.	89-71	66	284
145	Zakrzów	Osady	I. okres epoki brązu Epoka brązu XII-XIII w.	89-71	56	296
146	Zakrzów	Osada?	Wczesne średniowiecze	89-71	61'	301
147	Zakrzów	Osady Ślady osadnictwa	Środkowy neolit I. okres epoki brązu Epoka brązu Średniowiecze	89-71	64	334

załącznik 3

NAZWA	OBSZAR_AZP	STAN_MIEJS	STAN_OBSZA	FUKCJA	DATOWANIE
Adamczowice	090-071	1	64	śląd osadniczy	epoka kamienia
Adamczowice	090-071	18	374	śląd osadniczy	średniowiecze
Adamczowice	090-071	2	100	śląd osadniczy	nieznana
Adamczowice	090-071	5	133	śląd osadniczy	średniowiecze
Adamczowice	090-071	9	159	śląd osadniczy	średniowiecze
Adamczowice	090-071	10	160	śląd osadniczy	epoka kamienia
Adamczowice	090-071	13	168	śląd osadniczy	epoka kamienia
Adamczowice	090-071	14	169	osada	epoka kamienia
Adamczowice	090-071	8	158	osada	średniowiecze
Adamczowice	090-071	3	130	śląd osadniczy	epoka żelaza
Adamczowice	090-071	4	131	śląd osadniczy	epoka brązu
Adamczowice	090-071	11	166	śląd osadniczy	epoka brązu
Adamczowice	090-071	12	167	śląd osadniczy	epoka kamienia
Adamczowice	090-071	6	134	śląd osadniczy	epoka żelaza
Adamczowice	090-071	7	157	śląd osadniczy	epoka kamienia
Adamczowice	090-071	15	242	śląd osadniczy	nieznana
Adamczowice	090-071	16	243	śląd osadniczy	nieznana
Adamczowice	090-071	17	244	śląd osadniczy	epoka kamienia
Beradź	089-070	7	34	śląd osadniczy	epoka brązu
Beradź	089-070	8	35	śląd osadniczy	pradzieje
Beradź	089-070	6	33	śląd osadniczy	pradzieje
Beradź	089-070	3	30	śląd osadniczy	epoka brązu
Beradź	089-070	4	31	osada	epoka brązu
Beradź	089-070	1	5	osada	epoka kamienia
Beradź	089-070	5	32	śląd osadniczy	pradzieje
Beradź	089-070	10	113	śląd osadniczy	epoka kamienia
Beradź	089-070	11	114	śląd osadniczy	nieznana
Beradź	089-070	2	6	osada	epoka kamienia
Borek Klimontowski	090-071	1	1	osada	epoka kamienia
Borek Klimontowski	090-071	3	33	śląd osadniczy	pradzieje
Borek Klimontowski	090-071	4	312	osada	epoka kamienia
Borek Klimontowski	090-071	5	313	osada	epoka kamienia
Borek Klimontowski	090-071	7	345	śląd osadniczy	epoka brązu
Borek Klimontowski	090-071	8	346	śląd osadniczy	epoka kamienia
Borek Klimontowski	090-071	9	347	śląd osadniczy	epoka kamienia
Borek Klimontowski	090-071	10	348	śląd osadniczy	pradzieje
Borek Klimontowski	090-071	6	344	śląd osadniczy	pradzieje
Borek Klimontowski Zielonka	090-071	2	6	śląd osadniczy	nieznana

Byszów	090-071	21	121	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	12	112	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	11	111	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	20	120	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	17	117	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	10	110	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	22	122	grób	epoka kamienia
Byszów	090-071	19	119	osada	epoka brązu
Byszów	090-071	18	118	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	15	115	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	8	108	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	9	109	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	2	102	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	4	104	śląd osadniczy	pradzieje
Byszów	090-071	24	124	osada	epoka brązu
Byszów	090-071	13	113	osada	nieznana
Byszów	090-071	14	114	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	16	116	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	3	103	osada	epoka brązu
Byszów	090-071	5	105	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	26	139	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	23	123	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	40	144	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	38	152	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	31	145	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	32	146	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	36	150	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	33	147	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	6	106	osada	epoka brązu
Byszów	090-071	37	151	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	35	149	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	47	263	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	28	141	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	27	140	śląd osadniczy	nieznana
Byszów	090-071	45	261	śląd osadniczy	średniowiecze
Byszów	090-071	34	148	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	7	107	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	48	264	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	25	138	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	29	143	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	40	256	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	43	259	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	41	257	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	46	262	osada	średniowiecze
Byszów	090-071	42	258	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	44	260	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	55	341	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	54	339	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	49	334	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	50	335	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	51	336	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszów	090-071	52	337	śląd osadniczy	pradzieje

Byszów	090-071	53	338	śląd osadniczy	epoka kamienia
Byszów	090-071	39	153	osada	epoka kamienia
Byszów	090-071	1	7	cmentarzysko	epoka brązu
Byszówka	090-071	1	30	śląd osadniczy	pradzieje
Byszówka	090-071	2	31	śląd osadniczy	średniowiecze
Byszówka	090-071	3	32	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszówka	090-071	5	377	śląd osadniczy	epoka brązu
Byszówka	090-071	4	376	śląd osadniczy	nieznana
Dziewków	090-071	4	205	śląd osadniczy	epoka kamienia
Dziewków	090-071	5	206	śląd osadniczy	epoka brązu
Dziewków	090-071	6	209	śląd osadniczy	średniowiecze
Dziewków	090-071	7	210	śląd osadniczy	nieznana
Dziewków	090-071	8	211	śląd osadniczy	nieznana
Dziewków	090-071	3	196	osada	epoka kamienia
Dziewków	090-071	10	245	śląd osadniczy	epoka brązu
Dziewków	090-071	12	247	osada	epoka brązu
Dziewków	090-071	11	246	śląd osadniczy	epoka kamienia
Dziewków	090-071	13	248	śląd osadniczy	epoka brązu
Dziewków	090-071	14	249	śląd osadniczy	epoka brązu
Dziewków	090-071	15	366	kopiec	nieznana
Dziewków	090-071	1	8	śląd osadniczy	epoka kamienia
Dziewków	090-071	2	22	śląd osadniczy	epoka kamienia
Gieraszwice	091-071	9	102	śląd osadniczy	nieznana
Gieraszwice	091-071	12	128	śląd osadniczy	epoka brązu
Gieraszwice	091-071	10	126	śląd osadniczy	epoka brązu
Gieraszwice	091-071	11	127	śląd osadniczy	epoka brązu
Goźlice	089-071	13	96	śląd osadniczy	średniowiecze
Goźlice	089-071	14	97	śląd osadniczy	średniowiecze
Goźlice	089-071	19	105	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	37	136	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	38	137	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	39	138	śląd osadniczy	średniowiecze
Goźlice	089-071	40	139	śląd osadniczy	epoka kamienia
Goźlice	089-071	22	108	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	23	109	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	26	41	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	51	183	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	20	106	śląd osadniczy	średniowiecze
Goźlice	089-071	52	184	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	43	175	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	44	176	śląd osadniczy	epoka kamienia
Goźlice	089-071	53	185	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	54	186	osada	epoka brązu
Goźlice	089-071	55	187	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	56	188	śląd osadniczy	epoka kamienia
Goźlice	089-071	61	193	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	50	182	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	46	178	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	62	194	śląd osadniczy	epoka brązu
Goźlice	089-071	63	195	śląd osadniczy	epoka brązu
Goźlice	089-071	64	196	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	68	200	śląd osadniczy	średniowiecze

Goźlice	089-071	69	201	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	47	179	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	48	180	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	65	197	śląd osadniczy	średniowiecze
Goźlice	089-071	66	198	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	49	181	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	67	199	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	57	189	śląd osadniczy	epoka brązu
Goźlice	089-071	58	190	śląd osadniczy	epoka kamienia
Goźlice	089-071	35	134	śląd osadniczy	epoka brązu
Goźlice	089-071	36	135	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	12	67	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	74	318	śląd osadniczy	epoka kamienia
Goźlice	089-071	73	317	śląd osadniczy	epoka kamienia
Goźlice	089-071	21	107	śląd osadniczy	średniowiecze
Goźlice	089-071	28	115	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	29	116	osada	epoka brązu
Goźlice	089-071	41	140	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	31	118	śląd osadniczy	epoka kamienia
Goźlice	089-071	33	120	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	34	121	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	70	295	śląd osadniczy	epoka kamienia
Goźlice	089-071	72	303	osada	epoka brązu
Goźlice	089-071	71	302	osada	średniowiecze
Goźlice	089-071	42	149	osada	epoka kamienia
Goźlice	089-071	11	66	osada	epoka brązu
Goźlice	089-071	32	119	osada	pradzieje
Goźlice	089-071	30	117	osada	epoka kamienia
Goźlice	089-071	27	114	osada	epoka kamienia
Goźlice	089-071	8	79	osada	epoka kamienia
Goźlice	089-071	45	177	osada	epoka kamienia
Goźlice	089-071	59	191	osada	średniowiecze
Goźlice	089-071	60	192	osada	epoka kamienia
Goźlice	089-071	75	319	śląd osadniczy	pradzieje
Goźlice	089-071	76	542	depozyt	średniowiecze
Goźlice	089-071	1	5	cmentarzysko	epoka żelaza
Goźlice	089-071	2	6	grób	nieznana
Goźlice	089-071	3	7	osada	średniowiecze
Goźlice	089-071	4	8	cmentarzysko	nieznana
Górki	089-070	9	141	śląd osadniczy	nieznana
Górki Klimontowskie	090-070	2	24	śląd osadniczy	średniowiecze
Górki Klimontowskie	090-070	1	8	osada	średniowiecze
Góry Klimontowskie	089-070	10	142	śląd osadniczy	nieznana
Góry Klimontowskie	089-070	7	139	śląd osadniczy	nieznana
Góry Klimontowskie	089-070	4	136	śląd osadniczy	nieznana
Góry Klimontowskie	089-070	5	137	śląd osadniczy	średniowiecze
Góry Klimontowskie	089-070	6	138	śląd osadniczy	nieznana

Góry Klimontowskie	089-070	8	140	śląd osadniczy	nieznana
Góry Pęczowskie	089-070	2	9	śląd osadniczy	epoka kamienia
Góry Pęczowskie	089-070	1	8	śląd osadniczy	pradzieje
Góry Pęczowskie	089-070	4	11	śląd osadniczy	epoka brązu
Góry Pęczowskie	089-070	5	12	śląd osadniczy	epoka kamienia
Góry Pęczowskie	089-070	23	134	osada	epoka kamienia
Góry Pęczowskie	089-070	24	135	osada	nieznana
Góry Pęczowskie	089-070	3	10	śląd osadniczy	średniowiecze
Góry Pęczowskie	089-070	14	125	śląd osadniczy	nieznana
Góry Pęczowskie	089-070	10	121	śląd osadniczy	epoka brązu
Góry Pęczowskie	089-070	13	124	śląd osadniczy	nieznana
Góry Pęczowskie	089-070	15	126	śląd osadniczy	nieznana
Góry Pęczowskie	089-070	16	127	śląd osadniczy	epoka brązu
Góry Pęczowskie	089-070	12	123	osada	epoka kamienia
Góry Pęczowskie	089-070	19	130	osada	epoka brązu
Góry Pęczowskie	089-070	17	128	śląd osadniczy	nieznana
Góry Pęczowskie	089-070	18	129	śląd osadniczy	epoka brązu
Góry Pęczowskie	089-070	20	131	śląd osadniczy	epoka kamienia
Góry Pęczowskie	089-070	21	132	śląd osadniczy	epoka kamienia
Góry Pęczowskie	089-070	22	133	śląd osadniczy	nieznana
Góry Pęczowskie	089-070	6	117	śląd osadniczy	średniowiecze
Góry Pęczowskie	089-070	7	118	śląd osadniczy	nieznana
Góry Pęczowskie	089-070	8	119	śląd osadniczy	epoka brązu
Góry Pęczowskie	089-070	11	122	osada	epoka brązu
Góry Pęczowskie	089-070	9	120	śląd osadniczy	nieznana
Grabina	089-071	16	68	śląd osadniczy	pradzieje
Grabina	089-071	14	85	osada	epoka kamienia
Grabina	089-071	15	88	osada	średniowiecze
Grabina	089-071	9	80	osada	epoka kamienia
Grabina	089-071	7	78	osada	epoka żelaza
Grabina	089-071	10	81	osada	epoka brązu
Grabina	089-071	11	82	osada	epoka kamienia
Grabina	089-071	17	151	osada	średniowiecze
Grabina	089-071	6	77	osada	epoka brązu
Grabina	089-071	12	83	osada	średniowiecze
Grabina	089-071	13	84	osada	epoka kamienia
Grabina	089-071	5	76	osada	średniowiecze
Grabina	089-071	2	73	osada	epoka kamienia
Grabina	089-071	3	74	osada	epoka kamienia
Grabina	089-071	4	75	osada	epoka kamienia
Grabina	089-071	1	72	osada	epoka kamienia
Janowice	090-071	1	265	osada	epoka brązu
Janowice	090-071	4	268	śląd osadniczy	średniowiecze
Janowice	090-071	2	266	śląd osadniczy	nieznana
Janowice	090-071	40	309	śląd osadniczy	epoka brązu
Janowice	090-071	23	301	śląd osadniczy	nieznana
Janowice	090-071	3	267	śląd osadniczy	nieznana
Janowice	090-071	22	300	osada	epoka kamienia
Janowice	090-071	32	367	kopiec	nieznana
Kępa Byszewska	090-071	5	363	śląd osadniczy	epoka brązu
Kępa Byszewska	090-071	7	365	osada	epoka kamienia

Kępa Byszewska	090-071	6	364	osada	epoka brązu
Kępa Byszewska	090-071	2	349	śląd osadniczy	pradzieje
Kępa Byszewska	090-071	3	350	śląd osadniczy	epoka kamienia
Kępa Byszewska	090-071	4	351	śląd osadniczy	epoka brązu
Kępa Byszewska	090-071	1	2	osada	epoka kamienia
Klimontów	090-071	1	9	cmentarzysko	epoka brązu
Klimontów	090-071	3	21	śląd osadniczy	epoka kamienia
Klimontów	090-071	2	10	cmentarzysko	epoka żelaza
Klimontów	090-071	22	379	cmentarzysko	epoka żelaza
Klimontów	090-071	21	378	śląd osadniczy	epoka kamienia
Klimontów	090-071	23	380	znalezisko luźne	epoka żelaza
Klimontów	090-071	5	24	śląd osadniczy	epoka brązu
Klimontów	090-071	17	66	śląd osadniczy	pradzieje
Klimontów	090-071	7	26	osada	epoka brązu
Klimontów	090-071	12	35	osada	epoka brązu
Klimontów	090-071	15	38	osada	epoka kamienia
Klimontów	090-071	16	65	śląd osadniczy	nieznana
Klimontów	090-071	4	23	śląd osadniczy	pradzieje
Klimontów	090-071	6	25	śląd osadniczy	pradzieje
Klimontów	090-071	13	36	śląd osadniczy	pradzieje
Klimontów	090-071	14	37	śląd osadniczy	epoka brązu
Klimontów	090-071	8	27	śląd osadniczy	pradzieje
Klimontów	090-071	9	28	śląd osadniczy	epoka brązu
Klimontów	090-071	10	29	śląd osadniczy	epoka brązu
Klimontów	090-071	11	34	śląd osadniczy	pradzieje
Klimontów	090-071	24	373	śląd osadniczy	średniowiecze
Klimontów	090-071	19	99	śląd osadniczy	nieznana
Klimontów	090-071	18	98	śląd osadniczy	epoka kamienia
Klimontów	090-071	20	135	śląd osadniczy	nieznana
Kolonia Grabina	089-070	1	115	osada	epoka brązu
Kolonia Grabina	089-070	2	116	śląd osadniczy	nieznana
Kolonia Konary	089-070	6	7	śląd osadniczy	średniowiecze
Kolonia Konary	090-070	1	14	grób	nieznana
Kolonia Konary	090-070	2	15	śląd osadniczy	nieznana
Kolonia Konary	090-070	3	16	osada	epoka brązu
Kolonia Konary	090-070	4	17	śląd osadniczy	średniowiecze
Kolonia Konary	090-070	5	18	śląd osadniczy	nieznana
Kolonia Konary	090-070	5	79	osada	epoka kamienia
Konary	089-070	12	48	grób	epoka kamienia
Konary	089-070	10	46	śląd osadniczy	epoka kamienia
Konary	089-070	11	47	śląd osadniczy	epoka kamienia
Konary	089-070	6	42	śląd osadniczy	pradzieje
Konary	089-070	3	14	osada	epoka kamienia
Konary	089-070	2	13	śląd osadniczy	średniowiecze
Konary	089-070	9	45	śląd osadniczy	pradzieje
Konary	089-070	7	43	śląd osadniczy	pradzieje
Konary	089-070	8	44	śląd osadniczy	pradzieje
Konary	089-070	1	3	grodzisko	nieznana
Konary	089-070	4	19	grób	nieznana
Krobielice	090-071	21	16	osada	epoka brązu
Krobielice	090-071	23	47	śląd osadniczy	epoka brązu

Krobelice	090-071	26	50	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	090-071	27	56	osada	epoka brązu
Krobelice	090-071	24	48	śląd osadniczy	średniowiecze
Krobelice	090-071	25	49	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	090-071	22	17	śląd osadniczy	średniowiecze
Krobelice	090-071	40	371	śląd osadniczy	nieznana
Krobelice	090-071	38	368	śląd osadniczy	nieznana
Krobelice	090-071	39	369	śląd osadniczy	średniowiecze
Krobelice	090-071	30	77	śląd osadniczy	średniowiecze
Krobelice	090-071	28	75	osada	epoka kamienia
Krobelice	090-071	36	164	śląd osadniczy	epoka kamienia
Krobelice	090-071	31	78	śląd osadniczy	nieznana
Krobelice	090-071	37	165	śląd osadniczy	średniowiecze
Krobelice	090-071	32	79	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	090-071	35	163	osada	epoka brązu
Krobelice	090-071	29	76	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	090-071	34	88	osada	epoka brązu
Krobelice	090-071	33	87	śląd osadniczy	epoka brązu
Krobelice	089-071	12	410	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	089-071	5	393	śląd osadniczy	średniowiecze
Krobelice	089-071	9	397	śląd osadniczy	średniowiecze
Krobelice	089-071	10	398	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	089-071	6	394	osada	epoka brązu
Krobelice	089-071	11	399	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	089-071	1	277	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	089-071	7	395	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	089-071	8	396	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	089-071	16	487	śląd osadniczy	epoka kamienia
Krobelice	089-071	17	490	śląd osadniczy	epoka brązu
Krobelice	089-071	18	492	śląd osadniczy	epoka kamienia
Krobelice	089-071	19	493	śląd osadniczy	pradzieje
Krobelice	089-071	20	494	śląd osadniczy	epoka brązu
Krobelice	089-071	13	484	osada	średniowiecze
Krobelice	089-071	14	485	osada	epoka kamienia
Krobelice	089-071	15	486	osada	epoka brązu
Krobelice	089-071	3	279	śląd osadniczy	średniowiecze
Krobelice	089-071	4	280	osada	epoka kamienia
Krobelice	089-071	2	278	osada	epoka żelaza
Krzeczkowice	090-071	8	225	śląd osadniczy	epoka kamienia
Kurów	089-071	59	391	śląd osadniczy	pradzieje
Łownica	089-070	17	112	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	62	372	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	61	370	osada	epoka kamienia
Nasławice	090-071	54	182	osada	epoka kamienia
Nasławice	090-071	51	179	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	090-071	52	180	osada	nieznana
Nasławice	090-071	48	176	osada	epoka kamienia
Nasławice	090-071	49	177	osada	średniowiecze
Nasławice	090-071	43	171	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	50	178	cmentarzysko	epoka kamienia
Nasławice	090-071	53	181	osada	epoka brązu
Nasławice	090-071	36	231	śląd osadniczy	epoka brązu

Nasławice	090-071	46	174	śląd osadniczy	średniowiecze
Nasławice	090-071	33	228	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nasławice	090-071	44	172	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	090-071	45	173	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nasławice	090-071	26	220	osada	epoka kamienia
Nasławice	090-071	30	224	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nasławice	090-071	27	221	osada	epoka żelaza
Nasławice	090-071	31	226	osada	epoka kamienia
Nasławice	090-071	28	222	osada	epoka kamienia
Nasławice	090-071	34	229	osada	epoka kamienia
Nasławice	090-071	59	192	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nasławice	090-071	60	170	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	35	230	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nasławice	090-071	32	227	osada	epoka kamienia
Nasławice	090-071	37	232	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	47	175	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	56	189	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nasławice	090-071	29	223	osada	epoka brązu
Nasławice	090-071	57	190	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	090-071	20	214	śląd osadniczy	średniowiecze
Nasławice	090-071	22	216	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	58	191	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	23	217	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	24	218	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	25	219	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	090-071	19	213	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	090-071	38	292	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nasławice	090-071	39	293	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nasławice	090-071	21	215	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	090-071	41	310	śląd osadniczy	nieznana
Nasławice	090-071	42	311	śląd osadniczy	średniowiecze
Nasławice	090-071	55	183	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	089-071	18	424	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	089-071	12	414	śląd osadniczy	pradzieje
Nasławice	089-071	13	415	osada	epoka brązu
Nasławice	089-071	9	411	osada	średniowiecze
Nasławice	089-071	10	412	osada	epoka brązu
Nasławice	089-071	19	425	osada	średniowiecze
Nasławice	089-071	5	265	osada	epoka brązu
Nasławice	089-071	11	413	osada	epoka kamienia
Nasławice	089-071	4	264	osada	epoka żelaza
Nasławice	089-071	3	263	osada	epoka brązu
Nasławice	089-071	6	266	osada	epoka brązu
Nasławice	089-071	7	267	osada	epoka brązu
Nasławice	089-071	8	268	śląd osadniczy	epoka brązu
Nasławice	089-071	2	3	cmentarzysko	epoka żelaza
Nasławice	089-071	1	2	cmentarzysko	epoka żelaza
Nawodzice	091-070	10	11	śląd osadniczy	pradzieje
Nawodzice	091-070	9	10	śląd osadniczy	średniowiecze
Nawodzice	091-070	12	13	śląd osadniczy	pradzieje
Nawodzice	091-070	13	14	śląd osadniczy	pradzieje
Nawodzice	090-070	5	64	śląd osadniczy	średniowiecze

Nawodzice	091-070	16	17	śląd osadniczy	pradzieje
Nawodzice	090-070	2	61	śląd osadniczy	nieznana
Nawodzice	090-070	3	62	śląd osadniczy	średniowiecze
Nawodzice	090-070	4	63	śląd osadniczy	epoka brązu
Nawodzice	090-070	1	60	śląd osadniczy	nieznana
Nawodzice	091-070	8	6	śląd osadniczy	średniowiecze
Nawodzice	091-070	15	16	śląd osadniczy	średniowiecze
Nawodzice	091-070	14	15	śląd osadniczy	pradzieje
Nawodzice	091-070	7	5	śląd osadniczy	średniowiecze
Nawodzice	091-070	11	12	osada	epoka brązu
Nawodzice	091-070	17	22	śląd osadniczy	pradzieje
Nawodzice	091-071	22	228	cmentarzysko ciałopalne	epoka brązu
Nawodzice	091-070	6	3	obozowisko	epoka kamienia
Nowa Wieś	090-070	3	25	śląd osadniczy	średniowiecze
Nowa Wieś	090-070	8	65	śląd osadniczy	epoka brązu
Nowa Wieś	090-070	9	66	śląd osadniczy	nieznana
Nowa Wieś	090-070	2	22	śląd osadniczy	nieznana
Nowa Wieś	090-070	6	46	śląd osadniczy	nieznana
Nowa Wieś	090-070	11	70	śląd osadniczy	nieznana
Nowa Wieś	090-070	7	47	śląd osadniczy	pradzieje
Nowa Wieś	090-070	12	78	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nowa Wieś	090-070	4	44	śląd osadniczy	nieznana
Nowa Wieś	090-070	10	69	śląd osadniczy	epoka kamienia
Nowa Wieś	090-070	5	45	śląd osadniczy	nieznana
Nowa Wieś	090-070	1	6	kopiec	nieznana
Olbierzowice	090-070	6	50	śląd osadniczy	epoka kamienia
Olbierzowice	090-070	7	51	śląd osadniczy	nieznana
Olbierzowice	090-070	2	19	śląd osadniczy	epoka kamienia
Olbierzowice	090-070	3	20	śląd osadniczy	epoka żelaza
Olbierzowice	090-070	4	21	śląd osadniczy	średniowiecze
Olbierzowice	090-070	5	23	śląd osadniczy	średniowiecze
Olbierzowice	090-070	1	9	śląd osadniczy	epoka brązu
Ossolin	090-071	38	19	osada	epoka brązu
Ossolin	090-071	37	18	osada	epoka kamienia
Ossolin	090-071	42	381	cmentarzysko	epoka kamienia
Ossolin	090-071	40	207	osada	epoka kamienia
Ossolin	090-071	41	208	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ossolin	089-071	23	346	śląd osadniczy	epoka żelaza
Ossolin	089-071	24	347	śląd osadniczy	pradzieje
Ossolin	089-071	25	348	śląd osadniczy	pradzieje
Ossolin	089-071	4	252	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ossolin	089-071	26	349	śląd osadniczy	pradzieje
Ossolin	089-071	19	312	osada	średniowiecze
Ossolin	089-071	18	311	śląd osadniczy	epoka brązu
Ossolin	089-071	21	345	osada	epoka brązu
Ossolin	089-071	11	270	śląd osadniczy	średniowiecze
Ossolin	089-071	12	271	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ossolin	089-071	43	543	śląd osadniczy	średniowiecze
Ossolin	089-071	20	320	śląd osadniczy	epoka brązu
Ossolin	089-071	5	256	śląd osadniczy	epoka żelaza
Ossolin	089-071	22	339	śląd osadniczy	pradzieje

Ossolin	089-071	14	273	śląd osadniczy	średniowiecze
Ossolin	089-071	31	356	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ossolin	089-071	27	351	śląd osadniczy	epoka brązu
Ossolin	089-071	13	272	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ossolin	089-071	16	276	śląd osadniczy	pradzieje
Ossolin	089-071	32	357	śląd osadniczy	pradzieje
Ossolin	089-071	33	358	śląd osadniczy	nowożytność
Ossolin	089-071	28	352	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ossolin	089-071	34	359	śląd osadniczy	pradzieje
Ossolin	089-071	35	360	śląd osadniczy	pradzieje
Ossolin	089-071	36	419	osada	pradzieje
Ossolin	089-071	29	353	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ossolin	089-071	15	274	osada	epoka kamienia
Ossolin	089-071	30	355	osada	epoka brązu
Ossolin	089-071	9	260	osada	epoka brązu
Ossolin	089-071	17	310	osada	epoka brązu
Ossolin	089-071	10	269	osada	średniowiecze
Ossolin	089-071	6	257	śląd osadniczy	średniowiecze
Ossolin	089-071	7	258	śląd osadniczy	średniowiecze
Ossolin	089-071	1	255	zamek	nowożytność
Ossolin	089-071	3	251	osada	epoka kamienia
Ossolin	089-071	8	259	osada	średniowiecze
Ossolin	090-071	39	20	?	nieznana
Ossolin	089-071	2	4	grób	epoka kamienia
Pęchowiec	090-071	23	45	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	22	44	osada	epoka brązu
Pęchowiec	090-071	24	46	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	19	14	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	25	51	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchowiec	090-071	26	52	osada	epoka kamienia
Pęchowiec	090-071	30	57	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	24	58	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	27	53	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	28	54	schronisko skalne	epoka brązu
Pęchowiec	090-071	29	55	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	21	43	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	20	15	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	40	89	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	41	90	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchowiec	090-071	44	93	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pęchowiec	090-071	43	92	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	37	84	śląd osadniczy	nieznana
Pęchowiec	090-071	38	85	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	42	91	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchowiec	090-071	31	73	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchowiec	090-071	39	86	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchowiec	090-071	33	80	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	32	74	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	090-071	34	81	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchowiec	090-071	35	82	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchowiec	090-071	36	83	śląd osadniczy	pradzieje

Pęchowiec	089-071	2	234	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchowiec	089-071	4	236	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	089-071	5	237	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchowiec	089-071	8	240	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	089-071	10	242	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchowiec	089-071	1	232	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	089-071	12	243	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	089-071	13	244	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchowiec	089-071	14	245	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchowiec	089-071	17	342	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchowiec	089-071	18	343	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchowiec	089-071	15	246	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchowiec	089-071	16	247	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchowiec	089-071	11	231	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pęchowiec	089-071	9	241	osada	średniowiecze
Pęchowiec	089-071	3	235	osada	epoka kamienia
Pęchowiec	089-071	7	239	osada	epoka brązu
Pęchowiec	089-071	6	238	osada	średniowiecze
Pęchów	090-071	20	39	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchów	090-071	19	13	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pęchów	090-071	25	59	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	090-071	26	60	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchów	090-071	30	67	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	090-071	27	61	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pęchów	090-071	31	68	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	090-071	32	69	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	090-071	21	40	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pęchów	090-071	29	63	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pęchów	090-071	28	62	osada	pradzieje
Pęchów	090-071	22	41	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	090-071	23	42	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	090-071	36	94	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	090-071	38	96	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pęchów	090-071	39	97	osada	epoka kamienia
Pęchów	090-071	37	95	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	090-071	33	70	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	090-071	34	71	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	090-071	35	72	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	089-071	12	162	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	089-071	1	125	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pęchów	089-071	15	165	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	089-071	16	166	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	089-071	17	167	śląd osadniczy	epoka brązu
Pęchów	089-071	2	152	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	089-071	3	153	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	089-071	6	156	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	089-071	9	159	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	089-071	14	164	śląd osadniczy	pradzieje
Pęchów	089-071	13	163	śląd osadniczy	średniowiecze
Pęchów	089-071	8	158	osada	średniowiecze
Pęchów	089-071	4	154	osada	epoka kamienia
Pęchów	089-071	7	157	osada	średniowiecze

Pęczów	089-071	10	160	osada	epoka brązu
Pęczów	089-071	5	155	osada	epoka brązu
Pęczów	089-071	18	168	śląd osadniczy	pradzieje
Pęczów	089-071	11	161	osada	średniowiecze
Pęczów	090-071	29	63	śląd osadniczy	epoka kamienia
Płaczkowice	089-070	1	41	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pokrzywianka	089-070	2	15	śląd osadniczy	epoka kamienia
Pokrzywianka	089-070	3	16	śląd osadniczy	pradzieje
Pokrzywianka	089-070	4	17	śląd osadniczy	epoka brązu
Pokrzywianka	089-070	5	18	śląd osadniczy	pradzieje
Pokrzywianka	089-070	5	20	śląd osadniczy	średniowiecze
Pokrzywianka	089-070	1	1	depozyt	epoka żelaza
Postronna	090-071	14	352	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	1	101	śląd osadniczy	pradzieje
Przybysławice	090-071	6	129	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	11	161	śląd osadniczy	nieznana
Przybysławice	090-071	7	132	osada	epoka brązu
Przybysławice	090-071	2	125	śląd osadniczy	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	12	162	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	3	126	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	4	127	śląd osadniczy	nieznana
Przybysławice	090-071	5	128	osada	epoka brązu
Przybysławice	090-071	21	236	śląd osadniczy	nieznana
Przybysławice	090-071	19	203	śląd osadniczy	epoka brązu
Przybysławice	090-071	22	237	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	20	204	śląd osadniczy	nieznana
Przybysławice	090-071	18	202	osada	nieznana
Przybysławice	090-071	23	238	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	24	239	śląd osadniczy	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	8	154	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	14	198	śląd osadniczy	nieznana
Przybysławice	090-071	15	199	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	25	240	śląd osadniczy	nieznana
Przybysławice	090-071	10	156	śląd osadniczy	nieznana
Przybysławice	090-071	9	155	śląd osadniczy	epoka brązu
Przybysławice	090-071	26	241	śląd osadniczy	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	13	197	śląd osadniczy	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	17	201	osada	epoka brązu
Przybysławice	090-071	16	200	osada	epoka kamienia
Przybysławice	090-071	27	382	depozyt	epoka brązu
Rogacz	090-071	6	375	śląd osadniczy	nieznana
Rogacz	090-071	1	136	śląd osadniczy	epoka kamienia
Rogacz	090-071	2	137	śląd osadniczy	nieznana
Rogacz	090-071	5	343	śląd osadniczy	pradzieje
Rogacz	090-071	3	340	osada	epoka kamienia
Rogacz	090-071	4	342	śląd osadniczy	epoka brązu
Rybnica	091-070	1	2	śląd osadniczy	epoka kamienia
Szymanowice Dolne	090-070	4	71	śląd osadniczy	epoka kamienia
Szymanowice Dolne	090-070	5	72	śląd osadniczy	średniowiecze
Szymanowice Dolne	090-070	6	73	śląd osadniczy	średniowiecze

Szymanowice Dolne	090-070	1	3	cmentarzysko ciałopalne	epoka żelaza
Szymanowice Dolne	090-070	2	4	osada	epoka brązu
Szymanowice Dolne	090-070	3	5	wieś	nowożytność
Szymanowice Górne	090-070	3	74	śląd osadniczy	nieznana
Szymanowice Górne	090-070	1	67	śląd osadniczy	średniowiecze
Szymanowice Górne	090-070	2	68	śląd osadniczy	średniowiecze
Śniekozy	089-071	3	226	śląd osadniczy	pradzieje
Śniekozy	089-071	4	227	śląd osadniczy	epoka żelaza
Śniekozy	089-071	5	228	śląd osadniczy	pradzieje
Śniekozy	089-071	6	229	śląd osadniczy	epoka kamienia
Śniekozy	089-071	7	230	śląd osadniczy	średniowiecze
Śniekozy	089-071	1	206	śląd osadniczy	pradzieje
Śniekozy	089-071	10	250	śląd osadniczy	pradzieje
Śniekozy	089-071	9	249	śląd osadniczy	epoka kamienia
Śniekozy	089-071	8	248	śląd osadniczy	pradzieje
Śniekozy	089-071	16	340	śląd osadniczy	pradzieje
Śniekozy	089-071	12	290	osada	epoka kamienia
Śniekozy	089-071	15	293	śląd osadniczy	epoka brązu
Śniekozy	089-071	13	291	śląd osadniczy	pradzieje
Śniekozy	089-071	14	292	śląd osadniczy	epoka żelaza
Śniekozy	089-071	2	207	osada	epoka kamienia
Śniekozy	089-071	11	289	osada	epoka żelaza
Śniekozy	089-071	17	341	osada	epoka brązu
Ułanowice	090-070	5	26	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ułanowice	090-070	6	27	śląd osadniczy	średniowiecze
Ułanowice	090-070	2	11	śląd osadniczy	epoka kamienia
Ułanowice	090-070	3	12	śląd osadniczy	nieznana
Ułanowice	090-070	4	13	śląd osadniczy	nieznana
Ułanowice	090-070	7	32	śląd osadniczy	nieznana
Ułanowice	090-070	1	10	śląd osadniczy	średniowiecze
Węgrce Szlacheckie	090-071	9	235	śląd osadniczy	epoka kamienia
Węgrce Szlacheckie	090-071	7	233	śląd osadniczy	nieznana
Węgrce Szlacheckie	090-071	8	234	osada	epoka kamienia
Węgrce Szlacheckie	090-071	3	193	śląd osadniczy	nieznana
Węgrce Szlacheckie	090-071	4	194	śląd osadniczy	epoka kamienia
Węgrce Szlacheckie	090-071	14	255	śląd osadniczy	średniowiecze
Węgrce Szlacheckie	090-071	6	212	śląd osadniczy	nieznana
Węgrce Szlacheckie	090-071	22	291	osada	epoka brązu
Węgrce Szlacheckie	090-071	12	253	śląd osadniczy	średniowiecze
Węgrce Szlacheckie	090-071	23	294	osada	epoka kamienia

Węgrce Szlacheckie	090-071	13	254	śląd osadniczy	epoka kamienia
Węgrce Szlacheckie	090-071	5	195	śląd osadniczy	nieznana
Węgrce Szlacheckie	090-071	15	284	śląd osadniczy	epoka brązu
Węgrce Szlacheckie	090-071	16	285	śląd osadniczy	epoka brązu
Węgrce Szlacheckie	090-071	17	286	osada	średniowiecze
Węgrce Szlacheckie	090-071	18	287	śląd osadniczy	średniowiecze
Węgrce Szlacheckie	090-071	19	288	śląd osadniczy	epoka brązu
Węgrce Szlacheckie	090-071	20	289	osada	średniowiecze
Węgrce Szlacheckie	090-071	11	252	śląd osadniczy	nieznana
Węgrce Szlacheckie	090-071	9	250	śląd osadniczy	epoka brązu
Węgrce Szlacheckie	090-071	10	251	osada	epoka kamienia
Węgrce Szlacheckie	090-071	24	295	śląd osadniczy	nieznana
Węgrce Szlacheckie	090-071	25	296	śląd osadniczy	epoka kamienia
Węgrce Szlacheckie	090-071	26	298	śląd osadniczy	średniowiecze
Węgrce Szlacheckie	090-071	21	290	śląd osadniczy	epoka kamienia
Węgrce Szlacheckie	089-071	1	261	osada	średniowiecze
Węgrce Szlacheckie	089-071	2	262	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	1	202	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	2	203	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	3	204	śląd osadniczy	epoka kamienia
Wilkowice	089-071	4	253	śląd osadniczy	epoka brązu
Wilkowice	089-071	10	304	śląd osadniczy	epoka brązu
Wilkowice	089-071	11	305	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	16	313	śląd osadniczy	średniowiecze
Wilkowice	089-071	12	306	śląd osadniczy	średniowiecze
Wilkowice	089-071	17	314	śląd osadniczy	epoka kamienia
Wilkowice	089-071	18	315	śląd osadniczy	epoka brązu
Wilkowice	089-071	19	316	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	37	321	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	5	254	śląd osadniczy	średniowiecze
Wilkowice	089-071	20	362	śląd osadniczy	epoka brązu
Wilkowice	089-071	28	370	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	31	373	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	9	283	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	27	369	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	24	366	śląd osadniczy	epoka brązu
Wilkowice	089-071	25	367	osada	epoka żelaza
Wilkowice	089-071	23	365	śląd osadniczy	pradzieje
Wilkowice	089-071	34	402	osada	epoka brązu

Wilkowice	089-071	22	364	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	21	363	osada	średniowiecze
Wilkowice	089-071	7	281	osada	średniowiecze
Wilkowice	089-071	33	401	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	29	371	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	6	275	osada	epoka kamienia
Wilkowice	089-071	8	282	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	26	368	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	30	372	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	14	308	osada	epoka żelaza
Wilkowice	089-071	15	309	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	13	307	osada	epoka kamienia
Wilkowice	089-071	32	400	osada	epoka brązu
Wilkowice	089-071	36	540	cmentarzysko	nieznana
Wola Konarska	089-070	1	21	śląd osadniczy	epoka kamienia
Wola Konarska	089-070	2	22	śląd osadniczy	epoka brązu
Wola Konarska	089-070	3	23	śląd osadniczy	pradzieje
Wola Konarska	089-070	4	24	śląd osadniczy	epoka kamienia
Wola Konarska	089-070	5	25	śląd osadniczy	epoka kamienia
Wola Konarska	089-070	7	27	śląd osadniczy	pradzieje
Wola Konarska	089-070	6	26	śląd osadniczy	nowożytność
Zakrzów	089-071	50	233	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	30	174	osada	nieznana
Zakrzów	089-071	31	205	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	33	209	śląd osadniczy	średniowiecze
Zakrzów	089-071	34	210	śląd osadniczy	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	37	213	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	38	214	śląd osadniczy	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	39	215	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	40	216	śląd osadniczy	epoka żelaza
Zakrzów	089-071	42	218	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	44	220	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	46	222	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	48	224	osada	epoka brązu
Zakrzów	089-071	15	133	śląd osadniczy	nieznana
Zakrzów	089-071	20	145	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	22	147	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	60	300	śląd osadniczy	średniowiecze
Zakrzów	089-071	61	301	osada	średniowiecze
Zakrzów	089-071	24	150	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	65	344	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	25	169	śląd osadniczy	epoka brązu
Zakrzów	089-071	53	287	śląd osadniczy	epoka brązu
Zakrzów	089-071	27	171	śląd osadniczy	epoka brązu
Zakrzów	089-071	9	127	śląd osadniczy	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	10	128	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	11	129	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	12	130	śląd osadniczy	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	62	332	osada	pradzieje
Zakrzów	089-071	63	333	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	14	132	śląd osadniczy	średniowiecze
Zakrzów	089-071	17	142	śląd osadniczy	pradzieje

Zakrzów	089-071	55	294	śląd osadniczy	epoka brązu
Zakrzów	089-071	28	172	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	29	173	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	54	288	śląd osadniczy	epoka żelaza
Zakrzów	089-071	5	122	osada	pradzieje
Zakrzów	089-071	6	123	śląd osadniczy	średniowiecze
Zakrzów	089-071	7	124	śląd osadniczy	pradzieje
Zakrzów	089-071	57	297	śląd osadniczy	średniowiecze
Zakrzów	089-071	59	299	śląd osadniczy	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	8	126	śląd osadniczy	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	51	285	śląd osadniczy	średniowiecze
Zakrzów	089-071	23	148	osada	średniowiecze
Zakrzów	089-071	13	131	osada	pradzieje
Zakrzów	089-071	64	334	osada	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	26	170	śląd osadniczy	średniowiecze
Zakrzów	089-071	47	223	osada	epoka brązu
Zakrzów	089-071	45	221	osada	epoka brązu
Zakrzów	089-071	43	219	osada	epoka żelaza
Zakrzów	089-071	49	225	osada	średniowiecze
Zakrzów	089-071	4	87	osada	średniowiecze
Zakrzów	089-071	3	86	osada	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	56	296	osada	epoka brązu
Zakrzów	089-071	58	298	osada	średniowiecze
Zakrzów	089-071	52	286	śląd osadniczy	epoka brązu
Zakrzów	089-071	19	144	osada	pradzieje
Zakrzów	089-071	66	284	osada	średniowiecze
Zakrzów	089-071	21	146	osada	średniowiecze
Zakrzów	089-071	16	141	osada	epoka brązu
Zakrzów	089-071	18	143	osada	epoka kamienia
Zakrzów	089-071	36	212	osada	epoka żelaza
Zakrzów	089-071	35	211	osada	epoka brązu
Zakrzów	089-071	32	208	osada	epoka żelaza
Zakrzów	089-071	41	217	osada	pradzieje
Zakrzów	089-071	1	9	cmentarzysko	epoka brązu
Zakrzów	089-071	2	10	śląd osadniczy	epoka brązu